

Centrul Republican de Resurse pentru Asistență Socială

Percepția corupției în sistemul educațional

(raport în baza cercetărilor cantitative și calitative)

Chișinău – 2009

CUPRINS

INTRODUCERE	4
I. METODOLOGIA DE MĂSURARE A PERCEPȚIEI CORUPȚIEI. SISTEMUL DE INDICATORI	6
II. ANALIZA CERCETĂRILOR SOCIOLOGICE CE REFLECTĂ PERCEPȚIA FENOMENULUI CORUPȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA	8
2.1. Studiul: <i>Programul Barometrul de Opinie Publică</i>	9
2.2. Studiul: <i>Percepția și atitudinea față de fenomenul corupției în Republica Moldova</i>	11
2.3. Studiul Transparency International : „ <i>Indicele Perceperii Corupției</i> ”	12
2.4. Concluzii	14
III. INDICELE PERCEPȚIEI CORUPȚIEI ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL	15
3.1. Reducerea numărului indicatorilor prin analiza fidelității scalelor de măsurare	17
3.2. Determinarea factorilor principali (latenți) pentru calcularea IPNC	17
3.3. Ponderarea datelor.....	17
3.4. Indicii percepției corupției pentru indicatorii inițiali	18
3.5. Clasificarea respondenților după factorii latenți	19
IV. ASPECTE GENERALE ALE FENOMENULUI CORUPȚIEI	21
4.1. Percepția corupției.....	21
4.2. Sursele de informare despre fenomenul de corupție	23
4.3. Domeniile cele mai afectate de corupție	25
4.4. Impactul corupției asupra populației.....	26
4.5. Cazuri de corupție cu care s-au confruntat direct intervievații	27
4.6. Percepția corupției ca modalitate de soluționare a problemelor	28
V. CORUPȚIA ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT	29
5.1. Aspecte generale	29
5.2. Formele de corupție	31
5.3. Cauzele corupției în învățământ.....	33
5.4. Actorii principali ai corupției	34

5.5. Efectele corupției în sistemul de învățământ	35
5.6. Inițiativele anticorupție în sfera învățământului	36
5.7. Activitățile întreprinse de Centrul de Combatere a Crimelor Economice și Corupției (CCCEC) împotriva corupției din învățământ.....	37
5.8. Modalitățile de reducere a nivelului corupției în sistemul de învățământ	38
5.9. Aprecierea eficienței acțiunilor anticorupție.....	39
CONCLUZII	39
RECOMANDĂRI	42

INTRODUCERE

Argument pentru elaborarea metodologiei de percepție a fenomenului corupției

Procesul de abordare generală a evoluției fenomenului corupției în Republica Moldova a început odată cu intensificarea eforturilor depuse de Guvernul țării în domeniul prevenirii și combaterii acestui flagel. Reflectarea evoluției și cauzalității fenomenului corupției în Republica Moldova pe parcursul ultimilor ani are loc prin intermediul unor cercetări sociologice, bazate mai mult pe metode cantitative, precum ar fi sondajele de opinie la nivel național. Cu toate acestea, pînă în prezent, studiile naționale nu au prezentat o analiză comparativă a consecințelor negative, generate de fenomenul corupției în diverse sisteme sociale, care ar reflecta mult mai real ponderea coruptibilității din diverse domenii. Astfel, societatea considera că cele mai corupte sisteme sociale sunt cele în care au loc mai frecvent cazurile de mituire. Cât privește, însă, valoarea și consecințele corupției, de exemplu din medicină și justiție, ele sunt diferite. Cu toate că în justiție frecvența actelor de corupție este mult mai mică decît în medicină, consecințele și valoarea lor sunt mult mai mari, mai grele.

Totodată, „Indicele de Percepție a Corupției”, propus de Transparency International Moldova, se axează pe opiniile unor experți sau oameni de afaceri din străinătate cu privire la fenomenul corupției din țara noastră, fapt ce nu poate fi considerat drept cea mai eficientă metodă de reflectare a fenomenului corupției. Cunoașterea parțială a unui sistem social, nu permite formarea unei viziuni corecte/obiective despre funcționalitatea lui.

În contextul celor spuse menționăm, de asemenea, că studiile naționale, bazate pe cercetări sociologice cantitative, reflectă doar opinia populației față de fenomenul corupției. Or, metodologia acestor studii nu reflectă opinia persoanelor cu o experiență de muncă bogată în domenii sociale concrete.

Individul își formează opiniile cu privire la fenomenul corupției dintr-un domeniu sau altul în baza experienței personale, în baza informațiilor reflectate de mass-media sau în baza celor auzite din mediul social înconjurător. Persoanele ce activează direct într-un domeniu își formează viziunea asupra fenomenului corupției în baza informațiilor obținute din interiorul domeniului dat. Argumentele persoanelor din afara sistemului și a persoanelor din interiorul sistemului social cu privire la amploarea și cauzalitatea fenomenului corupției din acest domeniu, de regulă, se deosebesc. Cu toate acestea, opiniile ambelor părți, fiind argumentate, permit cercetătorului obținerea unor date mai complexe și mai apropiate de realitate. Contrabalansarea opiniilor interne și a celor externe ale unui sistem social oferă posibilitatea stabilirii unor soluții mai benefice de diminuare a factorilor de risc. Efectuarea unui studiu de cunoaștere a opiniei

interne și externe ar oferi o acțiune de negociere dintre instituție și societate în vederea stabilirii unui echilibru funcțional al sistemului.

Scopul studiului

Elaborarea metodologiei de calculare a Indicelui Percepției Naționale a Corupției (IPNC) și a valorii lui pentru sistemul educațional din Republica Moldova, precum și studierea unor aspecte ale fenomenului corupției din acest sistem.

Obiective:

- determinarea indicatorilor, ce vor fi folosiți pentru calcularea IPNC;
- formularea întrebărilor, prin care vor fi culese datele din populație;
- stabilirea scalelor de măsurare a indicatorilor;
- testarea instrumentelor;
- analiza fidelității scalelor;
- reducerea numărului indicatorilor și determinarea factorilor principali (latenți) pentru calcularea IPNC;
- determinarea valorii IPNC pentru sistemul educațional;
- gruparea respondenților după factorii principali și determinarea grupurilor țintă și a direcțiilor de elaborare și implementare a inițiativelor anticorupție în sistemul educațional;
- analiza aspectelor generale ale fenomenului corupției din Republica Moldova;
- analiza fenomenului corupției în sistemul educațional.

Ipoteza de lucru

Indicele Percepției Naționale a Corupției depinde nemijlocit de 3 factori principali:

- *implicarea în actele de corupție;*
- *predispoziția/susceptibilitatea la acte de corupție;*
- *eficiența măsurilor anticorupție.*

Constatări preliminare

- Perceperea corupției într-un sistem (domeniu, spațiu, populație etc.) este reflectată mai adecvat prin cercetarea din interior a acestuia.
- In actul de corupție participă 2 tipuri de actori – prestatori de servicii și beneficiari, sistemul cercetat, astfel, divizându-se în 2 subsisteme.
- Indicatorii ce stau la baza calculării INPS se măsoară cu aceleași scale de măsură.

- Pentru evitarea neînțelegerii din partea respondenților, unele scale pot fi inversate.
- Rezultatele cercetării cantitative prin metoda anchetei sociologice, inclusiv – IPNC, se elaborează folosind baza de date ponderată în conformitate cu raportul beneficiari/prestatori de servicii din populație.

I. METODOLOGIA DE MĂSURARE A PERCEPȚIEI CORUPȚIEI.

SISTEMUL DE INDICATORI

Metodologia de măsurare a percepției corupției în Republica Moldova cuprinde:

1. Determinarea spațiilor de risc ale fenomenului corupției.
2. Propunerea sistemului de indicatori ce reflectă percepția fenomenului corupției în spațiile de risc.
3. Realizarea cercetărilor cantitativă (sondaj sociologic) și calitativă (interviuri aprofundate) în spațiile de risc.
4. Calcularea Indicelui Percepții Naționale a Corupției.

Spațiile de risc se determină în baza analizei sondajelor efectuate în Republica Moldova.

Pentru perioada anilor 2005-2008 au fost determinate următoarele spații de risc:

1. Spațiile de risc în sistemul economic:
  - businessul mic și mijlociu;
  - businessul mare;
  - întreprinderile și organizațiile de stat, instituțiile de documentare a populației;
2. Spațiile de risc la prestarea serviciilor sociale:
  - prestarea serviciilor educaționale;
  - prestarea serviciilor medicale;
  - protecția socială;
3. Spațiile de risc în organele de control și de drept:
  - organele de drept;
  - organele de control;
4. Spațiile de risc în administrația publică și gestionarea resurselor publice:
  - administrația publică centrală și locală;
  - procesul de mobilizare și gestionare a finanțelor publice.

Spațiile de risc nominalizate pot fi modificate și/sau completate pe măsura evoluției raporturilor social-economice în Republica Moldova.

Sistemul de indicatori propus pentru măsurarea percepției fenomenului corupției a cuprins inițial 12 indicatori:

1) **impactul memoriei sociale asupra corupției** – reflectă influențele evenimentelor din trecut, inclusiv a mass-mediei asupra formării percepției despre corupție;

2) **acceptabilitatea corupției** – prezintă măsura în care diverse practici corupte sunt tolerate în interiorul sistemului de valori;

3) **susceptibilitatea** – măsoară predispunerea indivizilor de a-și compromite valorile sub presiunea anumitor circumstanțe;

4) **implicarea în practici corupte** – reflectă gradul de implicare personală, recunoscută de respondenți, în diferite forme de comportament corupt (în decursul ultimului an);

5) **presiunea corupției** – măsoară incidența încercărilor autorităților publice de a exercita direct sau indirect presiuni asupra cetățenilor pentru a obține bani, cadouri, onoruri în decursul ultimului an;

6) **manifestarea actelor de corupție** – reflectă modalitățile de comitere a actelor de corupție;

7) **răspândirea corupției** – arată gradul de răspândire a practicilor corupte la nivelul angajaților din sectorul public, potrivit estimărilor cetățenilor;

8) **„eficiența” practică a corupției** – percepția corupției ca alternativă deformată de rezolvare a problemei, percepția populației asupra măsurii în care corupția reprezintă o modalitate de rezolvare a problemelor personale;

9) **impactul negativ al corupției** – prezintă perceperea consecințelor aduse de actele de corupție la nivel individual și social;

10) **gradul de încredere în instituțiile de combatere a corupției** – prezintă nivelul de încredere a populației în instituțiile care luptă pentru combaterea corupției;

11) **inițiativele anticorupție** – evaluează cunoașterea de către cetățeni a politicilor anticorupție aplicate de către organele de stat și impactul acestora;

12) **așteptări legate de inițiativele de corupție** – reflectă evaluarea de către cetățeni a eficienței măsurilor anticorupție și a măsurii în care fenomenul corupției poate fi diminuat.

Măsurarea indicatorilor se realizează cu *scale Likert* având diapazonul 0-10 (0 – nivel înalt al corupției, 10 – nivel scăzut, lipsa corupției).

Cercetarea cantitativă se realizează prin aplicarea unui chestionar pe un eșantion de minimum 200 de persoane pentru fiecare spațiu de risc. Intervievații trebuie să corespundă domeniului spațiului de risc supus cercetării (beneficiari, prestatori de servicii, factori de decizie, funcționari etc.).

Cercetarea calitativă se realizează prin metoda interviului individual aprofundat în scopul înțelegerii mai profunde a percepției corupției de către populație. Ghidul de interviu este elaborat în baza analizei sondajelor naționale de opinie publică existente la momentul respectiv.

Astfel, în rezultatul aplicării metodelor cantitative și calitative se va obține un tablou complex al fenomenului corupției în domeniile publice cercetate.

Indicele Percepției Naționale a Corupției se va calcula ca media aritmetică a valorilor indicilor percepției corupției, determinate pentru spațiile de risc cercetate.

Pentru testarea metodologiei de măsurare a percepției corupției a fost ales domeniul educațional, care a cuprins toate nivelele de învățământ: de la instituțiile preșcolare la cele superioare de învățământ. În acest scop au fost utilizate metode calitative (interviul individual aprofundat) și cantitative (ancheta sociologică în bază de chestionar) de cercetare.

La etapa de testare au fost realizate următoarele acțiuni:

1. Analiza cercetărilor sociologice ce reflectă percepția fenomenului corupției în Republica Moldova, inclusiv percepția de către populație a fenomenului corupției în sistemul educațional.

2. Elaborarea ghidurilor de interviu și realizarea de interviuri aprofundate pentru a cunoaște în detaliu percepția populației privind fenomenul corupției, înțelesurile care se atribuie acestui termen etc.

3. Înaintarea indicatorilor de măsurare a diferitelor aspecte ale percepției corupției pentru utilizarea ulterioară a acestora la calcularea IPNC pentru domeniul educațional.

4. Formularea întrebărilor și stabilirea scalelor de măsurare a indicatorilor înaintați.

În rezultatul activităților întreprinse la etapa de testare a fost elaborat un chestionar, care a cuprins atât întrebări de măsurare a indicatorilor de percepție a corupției, cât și întrebări pentru studierea aspectelor generale ale fenomenului corupției din Republica Moldova și particularităților fenomenului corupției în sistemul educațional. Chestionarul a fost aplicat printre prestatori și beneficiari ai serviciilor educaționale în cadrul unui sondaj de opinie național.

În continuare sunt expuse detaliat rezultatele obținute în cadrul cercetărilor calitative și cantitative, consecutivitatea operațiilor efectuate în vederea determinării IPNC pentru sistemul educațional din Republica Moldova.

II. ANALIZA CERCETĂRILOR SOCIOLOGICE CE REFLECTĂ PERCEPȚIA FENOMENULUI CORUPȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

În prezent cele mai relevante studii sociologice naționale, ce reflectă percepția fenomenului corupției în Republica Moldova, sunt:

- „*Programul Barometrul de Opinie Publică*”, organizat anual de Institutul de Politici Publice, cu susținerea financiară a Fundației SOROS Moldova.

- „Percepția și atitudinea față de fenomenul corupției în Republica Moldova”, realizat în anii 2005 și 2007 de către Institutul de cercetări și marketing „IMAS” cu susținerea financiară a proiectului comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene împotriva Corupției, Spălării banilor și Finanțării terorismului în Republica Moldova (PACO - Moldova și MOLICO).

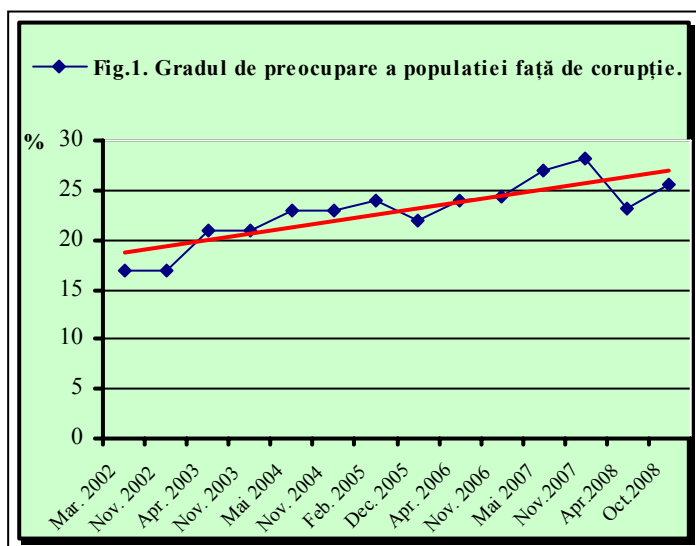
O parte din studii în domeniul corupției sunt realizate în Republica Moldova de instituții internaționale. Din această perspectivă mai populare sunt studiile elaborate anual de către Transparency International („Indicele Perceperii Corupției”) și *Raportul de evaluare anuală al Corporației Provocările Mileniului*.

2.1. Studiul: Programul Barometrul de Opinie Publică

Programul Barometrul de Opinie Publică (BOP) reprezintă un studiu național al opiniei societății civile asupra diferitelor domenii ale vieții sociale, economice și politice în Republica Moldova. Studiile respective sunt realizate de două ori pe an (primăvara și toamna) de către o companie de cercetări sociologice selectată de experții Institutului de Politici Publice cu acoperirea financiară din partea fundației SOROS-Moldova. Conform criteriilor metodologice, studiul dat este unul cantitativ, bazat pe chestionarea a 1100-1500 de persoane cu vârsta de 18 ani și mai mult. Eroarea maximală a acestor sondaje variază de la $\pm 2,5\%$ la $\pm 3\%$. Datele sunt obținute din 12 regiuni geografice, ce coincid cu unitățile administrative teritoriale de până la revenirea la raioane. Eșantionul este reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova.

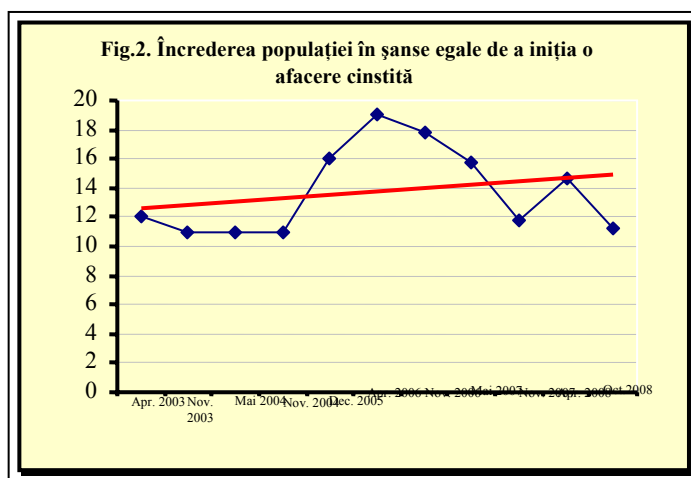
Rezultatele sondajului din toamna anului 2008 denotă că problemele percepute de public ca fiind cruciale pentru țară sunt, în mare măsură, asociate cu situația economică și socială. Marea majoritate a populației (peste 3/4) continuă să fie nemulțumită de: *salarii (85%), nivelul de trai (85%), locuri de muncă (84%), agricultură (78%), combaterea corupției (73%), industrie (73%)*.

În ierarhia celor mai importante probleme, cu care se confruntă la momentul respectiv Republica Moldova, este plasată și corupția. **Indicele ce reflectă gradul de preocupare sau îngrijorare a respondenților față de problemele legate de corupție** (a se vedea *Figura 1*) este într-o creștere lentă, dar stabilă, evoluând de la 17% în martie 2002 la 25,5% în

octombrie 2008. În context, merită a fi evidențiat faptul că în octombrie 2008 respondenții au fost chiar mult mai îngrijorați de creșterea mai rapidă a fenomenului corupției decât cel al criminalității și infracțiunilor (10,3%), foamei (9,7%), răspândirii bolilor (15,9%) sau lipsei încălzirii în perioada rece a anului (5,9%). Aceasta se datorează, probabil, și abordării mai frecvente în această perioadă a fenomenului corupției în mass-media și, de asemenea, capacității reduse a populației de-a delimita actele de corupție de fraudele economice. Conform datelor din octombrie 2008, un funcționar corupt este asociat, de cele mai dese ori, cu o persoană care ia mită (opinia a 49% din respondenți), fură din banii publici (29%), pune mai presus interesele personale (23%) și face abuz de putere (18%).

Studiul include și un indicator referitor la **posibilitatea de a organiza afaceri în Republica Moldova fără a plăti mită funcționarilor de stat** (a se vedea *Figura 2*), care reliefează o oscilație a nivelului de încredere a populației în oportunități egale de a se lansa și de a conduce afaceri fără impedimente de ordin coruptiv. La

indicatorul dat, putem remarca prezența a două tendințe: prima – ascendentă, specifică perioadei 2004 – 2006, când indicele dat a crescut cu 8% (de la 11% la 19%), și a doua – descendentă, specifică perioadei 2006 – 2008, când indicele respectiv s-a diminuat de la 19% pînă la 11,3% (octombrie 2008).

Studiul „Barometrul de Opinie Publică” a inclus inițial un capitol aparte referitor la stabilirea percepției populației față de fenomenul corupției, întrebările din care pe parcursul anilor au suferit mai multe modificări, fiind și reduse la număr. Doar întrebările ce țin de gradul de răspândire a fenomenului corupției printre diverse categorii profesionale au rămas în esență neschimbate, prezentând, până în mai 2007, o evoluție constantă a indicelui de la an la an. Astfel, în ediția din mai 2007 a Barometrului de Opinie Publică la capitolul corupției au fost incluse doar patru întrebări. În ediția din noiembrie 2007 la capitolul corupției au fost incluse doar două întrebări – una ce ține de gradul de răspândire a corupției în rândul administrației locale și alta – ce ține de eficiența luptei împotriva corupției. În ediția din aprilie 2008 capitolul referitor la corupție a fost exclus, aspectul corupției fiind reflectat prin intermediul altor întrebări. În consecință, s-au limitat informațiile referitoare la percepția fenomenului corupției de către populație în anul 2008.

2.2. Studiul: *Percepția și atitudinea față de fenomenul corupției în Republica Moldova*

„*Percepția și atitudinea față de fenomenul corupției în Republica Moldova*” reprezintă un studiu sociologic realizat la nivel național, pe parcursul anilor 2005 și 2007, de către Institutul de cercetări și marketing „IMAS” cu susținerea financiară a Proiectului comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene împotriva Corupției, Spălării banilor și Finanțării terorismului în Republica Moldova (PACO - Moldova și MOLICO). Obiectivele principale ale studiului au urmărit: măsurarea percepției privind gradul de răspândire a corupției; evidențierea atitudinilor față de fenomenul corupției; identificarea categoriilor profesionale ce solicită plăți suplimentare; așteptările față de fenomenul corupției. Acest studiu a avut la bază un sondaj sociologic, realizat de fiecare dată pe un eșantion de 3075 persoane cu vârsta mai mare de 18 ani. Eroarea maximă a sondajului a fost de $\pm 1,8\%$.

Potrivit datelor prezentate, se observă o ameliorare privind așteptările legate de combaterea corupției (un respondent din trei consideră că corupția poate fi redusă sau chiar eliminată). De asemenea, populația a început să atragă o atenție mai mare eforturilor anti-corupție, depuse de guvernare (procentajul celor ce consideră că nu există luptă împotriva corupției în Moldova a scăzut de la 26% în 2005 la 20% în 2007). Totodată nu se observă o tendință semnificativă de schimbare a percepției importanței corupției ca problemă socială (39% în 2005 și 40% în 2007). Evaluarea percepției nivelului de răspândire a corupției în rândul diferitor grupuri profesionale atestă rezultate destul de controversate. Vameșii și polițiștii sunt categoriile profesionale despre care percepția populației vizavi de răspândirea corupției a scăzut ușor ca procent în comparație cu 2005. Șapte din zece respondenți consideră că în rândurile vameșilor și polițiștilor corupția este cea mai răspândită. Însă, doar 10% din cei chestionați au spus că au fost impuși să plătească mită atunci când au contactat (în 2006) cu vameșii, iar 14% – când au contactat cu polițiștii. Situația dată este caracteristică statelor în proces de tranziție spre economie de piață și de consolidare a statului de drept, unde populația are un nivel înalt al așteptărilor față de instituțiile publice. În acest context menționăm că este importantă existența unei politici mass-media care ar prezenta obiectiv succesele statului în domeniul combaterii corupției întru sporirea imaginii instituțiilor abilitate cu prevenirea și combaterea corupției. În caz contrar, minoritatea, care este obligată să plătească mită, creează imaginea restului societății civile. Doar așa poate fi explicată situația contradictorie când 72% din respondenți considerau în 2006 că vameșii sunt cei mai corupți, dar numai 10% din ei au oferit mită vameșilor. Cele afirmate mai sus pot fi argumentate și prin faptul că 37% din respondenți își formează opinia referitor la corupție din discuțiile cu rudele, prietenii și din observațiile proprii. Procentajul celor care își formează impresia din informațiile prezentate de mass-media a scăzut de la 36% în 2005 la 30% în 2007. Dealtfel, fiecare al doilea respondent considera în 2007 că mass-media acordă

atenție în mică măsură problemei corupției, iar sondajele de opinie constituie doar 1% din sursele care formează opinia publică referitor la corupție. Pe de altă parte, este evidentă și ameliorarea atitudinii populației față de politicile anticorupționale promovate de către stat.

În anul 2007 s-a diminuat procentul respondenților care consideră, că pentru a rezolva cu succes o problemă este nevoie de a mitui funcționarii (de la 34% în 2005 la 23% în 2007), dar a crescut numărul respondenților care sunt în dezacord sau în dezacord total cu această afirmație (de la 48% în 2005 la 51% în 2007%). A scăzut considerabil și tolerarea de către populație a diferitor forme de corupție. Tratarea actelor, ca fiind corupte sau nu, pare a depinde mai mult de principiile subiective ale fiecărui respondent în parte și nu reieșind dintr-o anumită definiție a corupției. De asemenea, este semnificativ și faptul că procentul persoanelor care nu ar accepta să ia mită (49%) prevalează ușor asupra celor care ar accepta să ia mită (41%).

2.3. Studiul organizației Transparency International : „Indicele Perceperii Corupției”

Printre studiile internaționale, ce au ca obiectiv cercetarea fenomenului corupției în Republica Moldova, este studiul elaborat de organizația internațională Transparency International (TI) „*Indicele Perceperii Corupției*”.

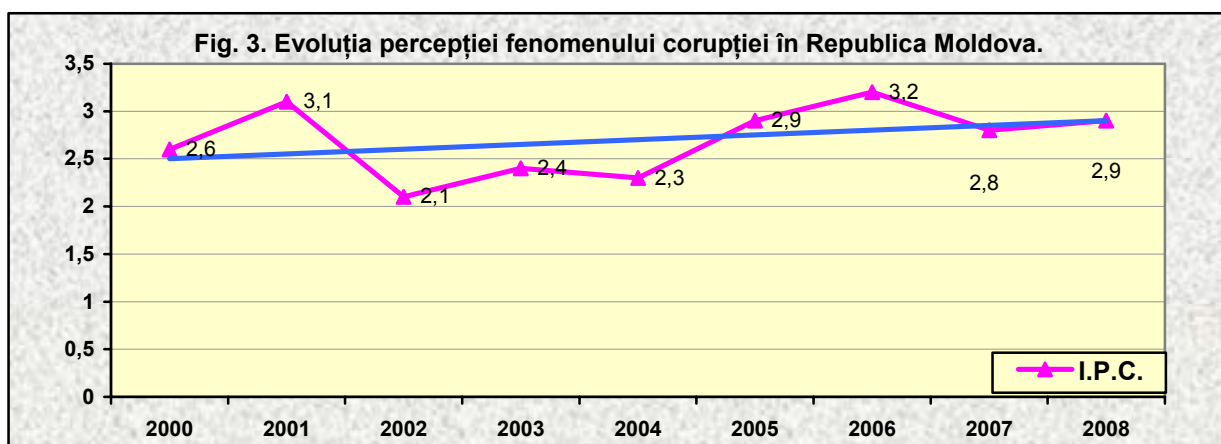
TI publică anual date ce reflectă tabloul perceperii corupției de către cercurile de afaceri și cele academice, de către specialiștii în aprecierea riscurilor, domiciliați atât în țară, cât și peste hotarele țării. *Indicele Perceperii Corupției (în continuare IPC)*, este realizat de un grup de specialiști internaționali sub conducerea profesorului Dr. Johann Graf Lambsdorff de la Universitatea Passau, Germania.

IPC este calculat în cadrul sistemului de monitorizare a corupției cu scopul de a putea reduce multidimensionalitatea corupției ca fenomen social. Această abordare ușurează interpretarea rezultatelor și permite urmărirea dinamicii unor dimensiuni ale corupției. Indicii sunt calculați pe baza răspunsurilor la o serie de întrebări ce se referă la aspectele cercetate.

IPC se calculează la o scară de la 0 la 10. Cu cât valoarea este mai apropiată de zero, cu atât sunt mai nefavorabile evaluările respectivelor aspecte ale corupției, valorile apropiate de zece indicând proximitatea față de o societate ideală, „fără corupție”.

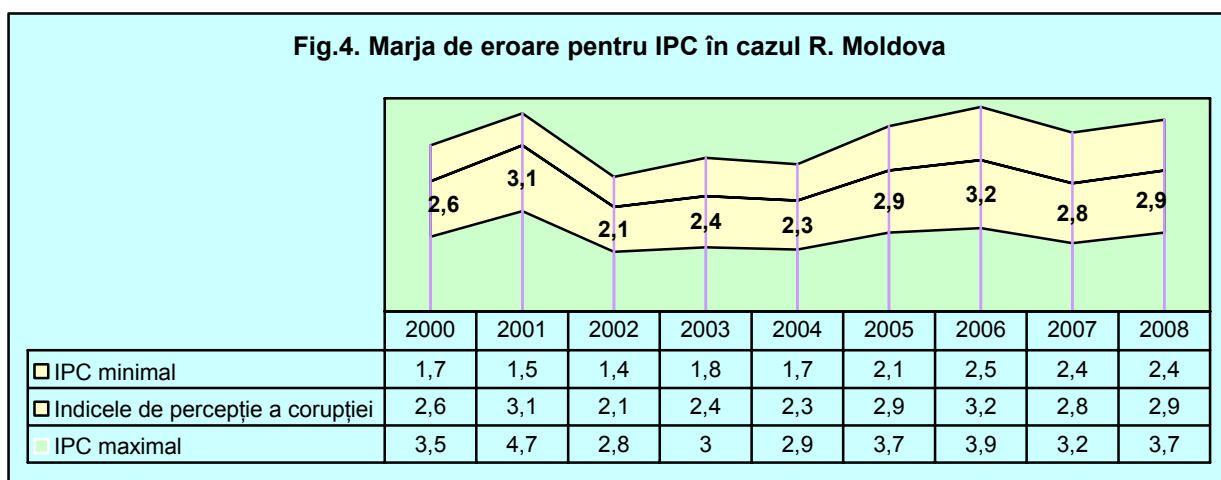
La calcularea IPC pentru Republica Moldova se folosesc, de obicei, următoarele studii ale organizațiilor internaționale: Country Policy and Institutional Assessment by the IDA and IBRD; Economist Intelligence Unit; Freedom House, Țările în Tranziție; Grupul Internațional de Comerț (Merchant International Group); Raportul Global al Competitivității, Forul Economic Mondial; Centrul de Cercetări ale Pieței Mondiale. Rezultatele unor sondaje sunt oficializate

public, rezultatele altora sunt comercializate și nu oferă acces gratuit. Referitor la Republica Moldova, evoluția indicelui percepției corupției este prezentată în *Figura 3*.

Datele recent făcute publice de TI privind nivelul percepției corupției în diferite state ale lumii denotă că IPC pentru Republica Moldova în anul 2008 a înregistrat 2,9 puncte, plasând țara noastră pe locul 112 din 180 state incluse în clasament. În anul 2007, cu un punctaj de 2,8, Republica Moldova s-a plasat pe locul 113. Astfel, în 2008 în țara noastră a fost înregistrată o ușoară îmbunătățire a situației în domeniul prevenirii și combaterii corupției.

Cu toate acestea trebuie luată în considerație și marja de eroare a acestui sondaj. Reieșind din metodologia IPC, gradul de credibilitate a indicelui poate fi calculat după numărul de sondaje utilizate la agregare conform următorului coraport: 3 surse - 65.3%; 4 surse - 73.6%; 5 surse - 78.4%; 6 surse - 80.2%; 7 surse - 81.8%¹.

Respectiv, analizând numărul de sondaje agregate pentru măsurarea IPC pentru Moldova, putem obține marja de eroare în felul următor:

¹ A short methodological note. Transparency International Corruption Perceptions Index (CPI) 2008: www.transparency.org

$IPC_{y \text{ maximal}} = IPC_y * 100\% / n$, unde y este anul sondajului iar n este coeficientul de credibilitate pentru numărul de surse utilizate.

$$IPC_{y \text{ minimal}} = IPC_y - (IPC_{\text{maximal}} - IPC_y)$$

Aplicând aceste formule, putem evidenția evoluția marjei de eroare sau intervalul de încredere a IPC- Moldova¹ (a se vedea *Figura 4*).

Astfel, observăm că marja de eroare a IPC este una relativ mare, datorită numărului mic de surse utilizate pentru calcularea IPC – Moldova. Eroarea respectivă nu permite caracterizarea reală a evoluției fenomenului corupției în Moldova prin prisma IPC.

2.4. Concluzii

Indiscutabil, cercetările sociologice sunt un instrument util în evaluarea eficienței politicilor publice realizate de către cercurile guvernamentale întru ameliorarea situației în diferite domenii ale vieții sociale. Mai mult ca atât, sondajele de opinie prezintă atitudinea societății civile față de reformele majore, succesele realizate și dificultățile apărute în procesul consolidării unui stat de drept, dezvoltării unui sistem economic viabil și asigurării prosperității populației. Prin prisma eforturilor de prevenire și combatere a fenomenului corupției sondajele naționale și internaționale apar ca o bază importantă de modelare a Strategiei Naționale de Prevenire și Combatere a Corupției și de perfecționare a Planului de Acțiuni întru implementarea acestei strategii.

Cu toate acestea, se observă o oarecare discrepanță între descrierea făcută în cadrul sondajelor naționale și a celor internaționale. Astfel, pe de o parte, sondajele naționale, precum Barometrul de Opinie Publică, sondajul anti-corupție IMAS sau cele realizate de Transparency International-Moldova și TI, fac o prezentare a realității, evidențiind persistența unor probleme în procesul de combatere a corupției, dar, totodată, nu trec cu vederea nici succesele înregistrate în ultimii ani în acest proces.

Pe de altă parte, sondajele internaționale încearcă să evalueze nivelul de răspândire a corupției într-un anumit stat prin prisma atractivității economice a acestuia și se bazează mai mult pe opinia experților și businessman-ilor străini care conduc afaceri în diferite state ale lumii. Din păcate, o astfel de abordare ar putea uneori prejudicia obiectivitatea studiului. Comunitatea internațională, reprezentată de către acești experți și businessmani, cunoaște prea puțin despre specificul și caracteristicile societății moldovenești, nemaivorbind de acțiunile reale întreprinse de către Republica Moldova în domeniul combaterii corupției.

---

¹ Număr de surse utilizate pentru calcularea IPC pentru Republica Moldova este următorul: 2000 – 4 surse; 2001 – 3 surse; 2002 – 4 surse; 2003 – 5 surse; 2004 – 5 surse; 2005 – 5 surse; 2006 – 7 surse. 2008 – 7 surse.

III. INDICELE PERCEPȚIEI CORUPȚIEI ÎN SISTEMUL EDUCAȚIONAL

Pentru a cunoaște ce înțelege populația prin corupția în învățământ și care sunt limitele percepției în acest domeniu au fost intervievate 15 persoane: 5 cadre didactice (un educator de la grădiniță, un profesor de clasele primare, un profesor în clasele gimnaziale, un profesor în clasele liceale, un profesor universitar), 5 manageri ai instituțiilor de învățământ de toate nivelurile (un director de instituție preșcolară, un director liceu, un director liceu privat, un manager al unei instituții superioare de învățământ și șeful unei direcții raionale de învățământ), 4 părinți și 1 student (caracteristicile persoanelor intervievate sunt aduse în *Tabelul 1* și *Tabelul 2*). În scopul cercetării particularităților specifice ale percepției fenomenului au fost selectate persoane ce activează la diferite trepte ale sistemului de învățământ, de asemenea părinți care au copii la diferite instituții de învățământ. În procesul de selecție a intervievaților s-a mai ținut cont de mediul geografic (municipiu, oraș, sat) și experiența de activitate a persoanelor în sistemul de învățământ.

Interviurile s-au realizat în perioada 18-25 octombrie 2008, fiecare a durând în mediu 40 minute.

Tabelul 1

Cadre didactice și manageri ai instituțiilor de învățământ intervievați

Nr. interviului	Funcția și instituția unde activează	Vârsta	Sexul	Mediul de reședință	Experiența de muncă în domeniul învățământului
IIA 1 E	Educator, instituție preșcolară	29 ani	Feminin	Oraș	9 ani
IIA 2 MIP	Manager, instituție preșcolară de învățământ	57 ani	Feminin	Municipiu	28 ani
IIA 3 PCP	Profesoară de clasele primare, liceu	39 ani	Feminin	Sat	16 ani
IIA 4 PCG	Profesor, clasele gimnaziale, gimnaziu	32 ani	Feminin	Sat	5 ani
IIA 5 PCL	Profesor, clasele liceale, liceu	41 ani	Feminin	Oraș	17 ani
IIA 6 ML	Manager, liceu	41 ani	Feminin	Municipiu	20 ani
IIA 7 MLP	Manager, liceu privat	28 ani	Feminin	Municipiu	6 ani
IIA 8 PIS	Profesor, instituție superioară de învățământ	40 ani	Feminin	Municipiu	15 ani
IIA 9 MIS	Manager, instituție superioară de învățământ	58 ani	Masculin	Municipiu	35 ani
IIA 10 MDRÎ	Șef, Direcția raională de învățământ	60 ani	Masculin	Oraș	18 ani

Părinți / student interviuat

Nr. interviului	Vârsta	Sexul	Mediul de reședință	Instituția frecventată de copil
IIA 11 P	29 ani	Feminin	Municipiu	Instituție preșcolară
IIA 12 P	37 ani	Feminin	Sat	Școală de cultură generală
IIA 13 P	35 ani	Feminin	Oraș	Liceu
IIA 14 P	49 ani	Feminin	Sat	Instituție superioară de învățământ
IIA 15 S	20 ani	Feminin	Municipiu	Instituție superioară de învățământ

În vederea realizării sondajului a fost elaborat un chestionar, conținând întrebări de determinare a mărimii indicatorilor de percepție a corupției. Chestionarul a fost aplicat pe un eșantion național de 233 persoane (inclusiv – 15 chestionare la etapa de pretestare) – prestatori și beneficiari ai serviciilor educaționale de la toate treptele sistemului educațional – preșcolar, primar, gimnazial, liceal, vocațional, superior din 6 raioane ale republicii (Edineț și Sângerei – nord, Orhei și Anenii Noi – centru, Ștefan-Vodă și Cahul – sud) și 2 municipii (Chișinău și Bălți). În calitate de prestatori de servicii au fost nominalizați manageri ai instituțiilor și cadre didactice, iar în calitate de beneficiari – părinți, ce au copii în instituțiile educaționale, și studenți. Structura eșantionului este prezentată în *Tabelul 3*.

Tabelul 3

Structura eșantionului

	Număr	%		Număr	%
Parinți	107	45,9	Beneficiari	154	61,8
Studenți	37	15,9			
Profesori	54	23,2	Prestatori de servicii	89	38,2
Manageri ai instituțiilor	35	15,0			
Total	233	100		233	100
Zona de reședință a respondenților	nord			61	26,2
	centru			133	57,1
	sud			39	16,7
Tipul localității respondentului	municipiu			96	41,2
	oraș			89	38,2
	sat			48	20,6
Sexul respondentului	masculin			73	31,3
	feminin			160	68,7

Marja de eroare a sondajului a fost estimată în mărime de 6,5% cu probabilitatea de 95%

3.1. Reducerea numărului indicatorilor prin analiza fidelității scalelor de măsurare

În rezultatul analizei fidelității scalelor (reability analysis), prin calcularea *coeficientului de consistență internă alfa Cronbach*, sistemul de indicatori ai percepției corupției a fost redus la 10 indicatori din cei 12 propuși (coeficientul de consistență internă alfa Cronbach a crescut de la valoarea 0,3 la valoarea 0,7, ceea ce a permis de a considera scalele de măsură având o fidelitate bună). Indicatorii reduși au fost următorii: **impactul memoriei sociale asupra corupției** (indicatorul 1) și **susceptibilitatea** (indicatorul 3). Cauza respingerii acestor indicatori poate fi explicată prin faptul, că primul din ei reflectă evenimente din trecut, fiind, de asemenea, identificat de către respondenți cu sursele de informare, iar al doilea – fiind confundat de către respondenți cu **acceptabilitatea** (indicatorul 2) și având, practic, aceleași valori.

3.2. Determinarea factorilor principali (latenți) pentru calcularea IPNC

Analiza factorială a indicatorilor rămași (10) a condus la determinarea a 3 factori latenți, astfel confirmându-se ipoteza de lucru. Aceștia sunt următorii:

1) **Factorul de implicare**, care a grupat indicatorii:

- *Forme de manifestare a actelor de corupție;*
- *Implicarea în practici corupte;*
- *Răspândirea corupției;*
- *Presiunea corupției*

2) **Factorul de susceptibilitate (predispoziție)**, care a grupat indicatorii:

- *Acceptabilitatea corupției;*
- *„Eficiența” practică a corupției;*
- *Impactul negativ al corupției*

3) **Factorul de combatere**, care a grupat indicatorii:

- *Gradul de încredere în instituțiile de combatere a corupției;*
- *Inițiativele anticorupție;*
- *Așteptări legate de inițiativele anticorupție*

3.3. Ponderarea datelor

La elaborarea rezultatelor s-a ținut cont de diferența dintre proporțiile prestatori/beneficiari de servicii din eșantion și populația din sistemul educațional al republicii. Astfel, rezultatele au fost elaborate pentru *baza de date ponderată*. În calitate de parametri pentru ponderare s-au folosit, pe de o parte, numărul de familii din Moldova ce au copii în instituțiile educaționale (518 mii) și numărul de cadre didactice din Moldova (59,4 mii)¹, iar pe de altă parte

---

¹ Datele Biroului Național de Statistică

– numărul de beneficiari (144) și numărul de prestatori de servicii (89) din eșantion. Coeficienții de ponderare au obținut valorile de 1,3573 pentru categoria de beneficiari și 0,2693 – pentru categoria de prestatori de servicii.

3.4. Indicii percepției corupției pentru indicatorii inițiali

Valorile indicilor pentru indicatorii inițiali sunt aduși în *Tabelul 4*. În prima linie a acestui tabel sunt prezentați, pentru comparație, indicii calculați în baza răspunsurilor experților (15 persoane) la etapa de testare, în a doua linie sunt prezentați indicii calculați pe întregul sistem educațional, iar în ultimele 2 – indicii sunt prezentați separat pentru beneficiari și prestatorii de servicii. Datele obținute demonstrează, că există diferențe între cele două tipuri de actori ai sistemului de învățământ referitoare la percepția fenomenului de corupție.

Tabelul 4

Indicii percepției corupției în sistemul educațional pentru indicatorii inițiali

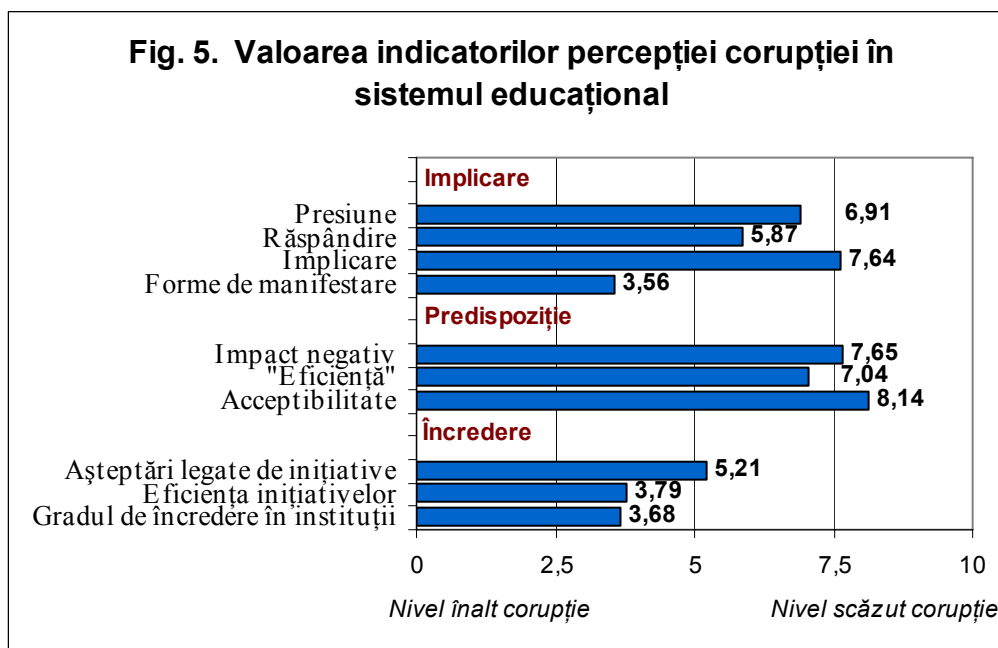
	Acceptabilitatea	Implicarea în practici corupte	Presiunea	Manifestarea	Răspândirea	„Eficiența”	Impactul negativ	Gradul de încredere în instituțiile de combatere a corupției	Aprecieria inițiativelor anticorupție	Așteptări legate de corupție
Testare	8,27	7,2	5,67	-	4,67	7,33	8,6	4,33	4,27	6,67
Servicii educaționale	8,14	7,64	6,91	3,56	5,87	7,04	7,65	3,68	3,79	5,21
Părinți, studenți	8,03	7,44	6,67	3,40	5,66	6,76	7,58	3,69	3,78	5,07
Profesori, manageri	9,04	9,29	8,88	4,83	7,62	9,34	8,2	3,61	3,89	6,35

Notă: valoarea indicelui 10 – corespunde nivelului minim al corupției, 0 – nivelului maxim al corupției

În *Figura 5* sunt reprezentați grafic indicii percepției corupției pentru indicatorilor inițiali, grupați după factorii latenți. Valorile mici ale acestor indici, apropiate de 0, corespund unui nivel înalt al corupției, iar cele mari, apropiate de 10 – unui nivel scăzut al corupției.

Reieșind din cele menționate, putem constata că respondenții din sistemul educațional sunt de părere că corupția e răspândită (valoarea indicatorului – 5,87) și cunosc foarte bine formele de manifestare a ei (3,56), sunt implicați în practici coruptive (7,64) sau asupra lor au fost exercitate presiuni din partea autorităților publice de a oferi bani, cadouri, favoruri etc. pentru soluționarea problemelor (6,91). Respondenții în mare măsură nu acceptă corupția ca mijloc de soluționare a problemelor (8,14), consideră că ea are un impact negativ asupra societății (7,65), pe când, totuși, mai persistă părerea că corupția reprezintă o modalitate „eficientă” de rezolvare a problemelor personale (7,04). Valorile indicatorilor examinați sunt mai mari decât 5, ceea ce permite să constatăm, că ele denotă un nivel scăzut, sub cel mediu, de

implicare în practici coruptive sau predispunere de a o face din partea respondenților din sistemul educațional.

O altă situație se observă în ceea ce privește nivelul de încredere a respondenților în posibilitatea combaterii corupției în sistemul educațional. Astfel, gradul de încredere în instituțiile de combatere a corupției este destul de scăzut, aflându-se sub nivelul mediu (3,68); la același nivel se găsește cunoașterea de către respondenți a inițiativelor anticorupție (3,79). Puțin mai înalt este evaluată de către respondenți eficiența măsurilor anticorupție și posibilitatea diminuării acestuia (5,21).

Indicii corespunzători factorilor latenți au fost determinați ca media **valorilor indicatorilor corespunzători acestor factori**. Ei sunt prezentați în *Tabelul 5*.

Tabelul 5

Indicii factorilor latenți și IPNC în sistemul de învățământ

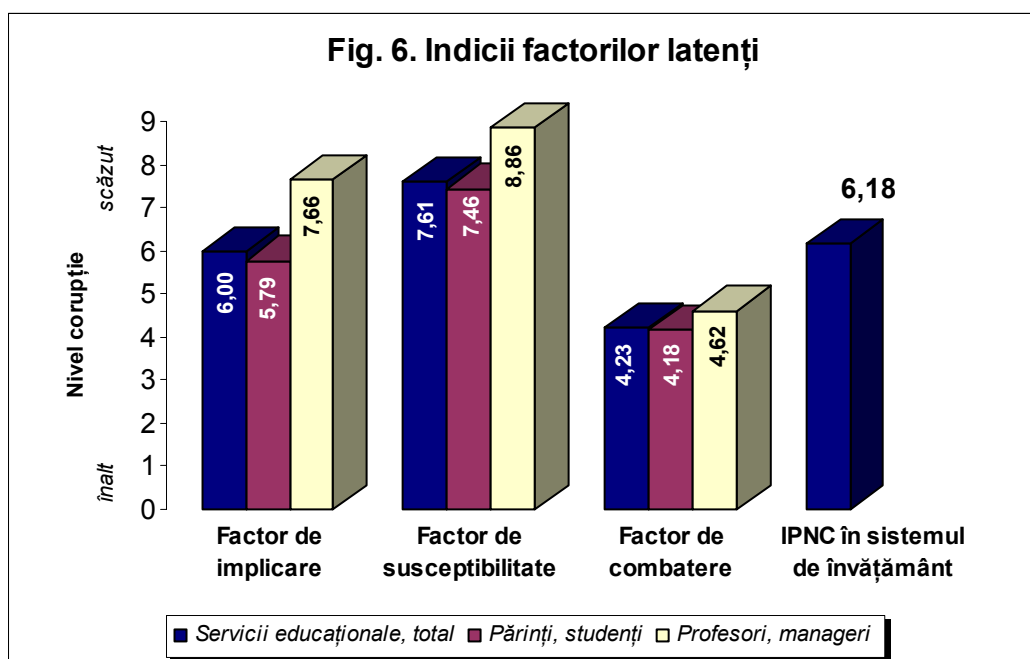
	Factor de implicare	Factor de susceptibilitate	Factor de combatere	IPNC în sistemul de învățământ
Servicii educaționale, total	6,00	7,61	4,23	5,94
Părinți, studenți	5,79	7,46	4,18	5,81
Profesori, manageri	7,66	8,86	4,62	7,04

În final, **IPNC pentru sistemul de învățământ a fost calculat ca medie a indicilor factorilor latenți**.

În *Figura 6* sunt reprezentați indicii factorilor latenți calculați pentru sistemul de învățământ în general (inclusiv – IPNC) și, pentru comparație, cei obținuți pentru fiecare tip de actori ai acestui sistem. Se observă deosebirea între opiniile profesorilor, managerilor instituțiilor

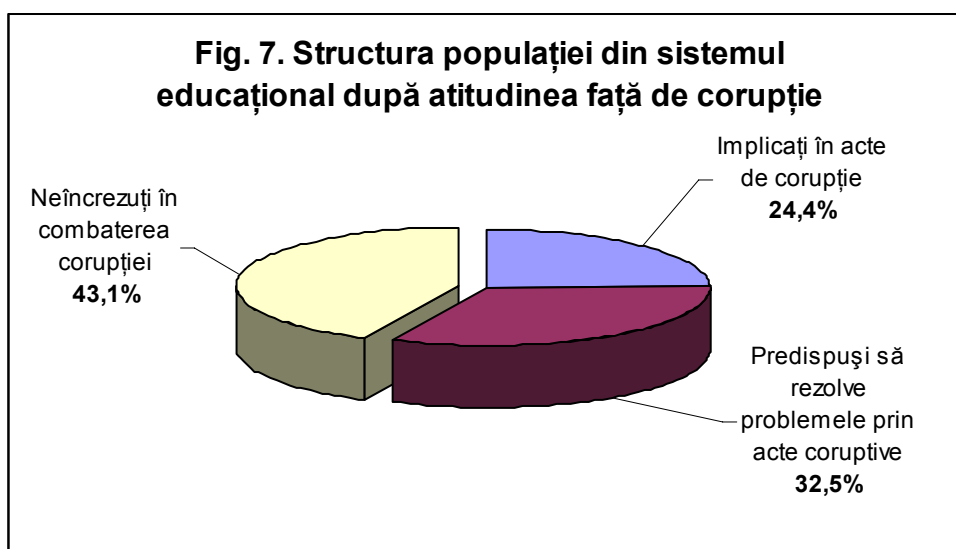
de învățământ și cea a părinților, studenților. Conform acestor opinii, părinții și studenții sunt mai mult implicați în acte de corupție (indicele factorului de implicare pentru această categorie de respondenți este de 6,59), decât profesorii și managerii instituțiilor educaționale (7,74). La fel, încrederea părinților și studenților că problemele pot fi rezolvate prin fapte coruptive e mai mare (7,4) decât cea a profesorilor și managerilor, care consideră, conform indicelui respectiv (9,19), apropiat de valoarea 10, că lucrul acesta este puțin probabil.

În opinia ambelor categorii de actori ai sistemului de învățământ combaterea corupției în sistemul de învățământ lasă de dorit, indicele factorului respectiv având o valoare apropiată de cea medie. Remarcăm, că nivelul scăzut al factorului de combatere a influențat valoarea finală a IPNC, care poate fi mărită, în particular, anume prin majorarea indicelui factorului de combatere. Aceasta, la rândul său, presupune sporirea nivelului de încredere a populației în instituțiile care luptă pentru combaterea corupției, informarea pe larg a cetățenilor despre politicile anticorupție aplicate de către organele de stat și impactul acestora, sporirea eficienței măsurilor anticorupție și a încrederii populației că fenomenul corupției poate fi diminuat.

3.5. Clasificarea respondenților după factorii latenți

Analiza cluster a datelor sondajului a permis divizarea populației cercetate în 3 grupe (după cei 3 factori latenți). Indivizii din aceste grupe, corespunzător factorilor latenți, pot fi caracterizați ca: *persoane implicate în acte de corupție* (24,4 % din totalul populației cercetate), *persoane predispușe să rezolve probleme prin metode coruptive* (32,5 %), *persoane neîncredute în combaterii corupției* (43,1%) (a se vedea Figura 7).

Structura eșantionului în urma acestei clasificări este prezentată în *Tabelul 6*, în care fiecare categorie de indivizi este clasificată după tip.

Tabelul 6

Clasificarea respondenților după factorii latenți

	Implicati în acte de corupție	Predispuși să rezolve problemele prin metode coruptive	Neîncrezuți în combaterea corupției
Părinți	30,2%	33,0%	36,8%
Studenți	5,4%	40,5%	54,1%
Profesori	31,5%	13,0%	55,6%
Manageri din instituții	25,7%	11,4%	62,9%

Din această clasificare a populației observăm, că circa a treia parte din părinți (30,2%) sunt implicați în acte de corupție și cam tot atâția sunt predispuși să o facă (33,0%). Cu mult mai mică e partea studenților implicată în acte de corupție (5,4%) decât cea predispusă s-o facă (40,5%). Printre profesorii și managerii instituțiilor de învățământ o parte mai mare o constituie partea implicată în corupție, decât cea predispusă s-o facă. Neîncrederea în combaterea corupției o manifestă marea majoritate a managerilor instituțiilor educaționale (62,9%), a profesorilor (55,6%) și a studenților (54,1%).

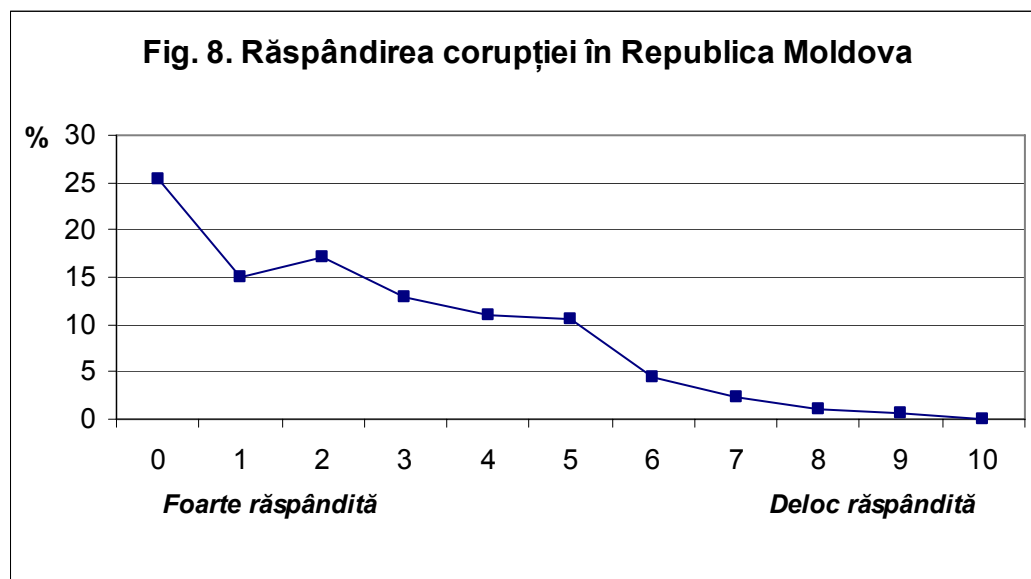
IV. ASPECTE GENERALE ALE FENOMENULUI CORUPȚIEI

4.1. Percepția corupției

În opinia respondenților sondajului sociologic, gradul de răspândire a corupției în Republica Moldova este destul de înalt. Un sfert din ei consideră corupția foarte răspândită și

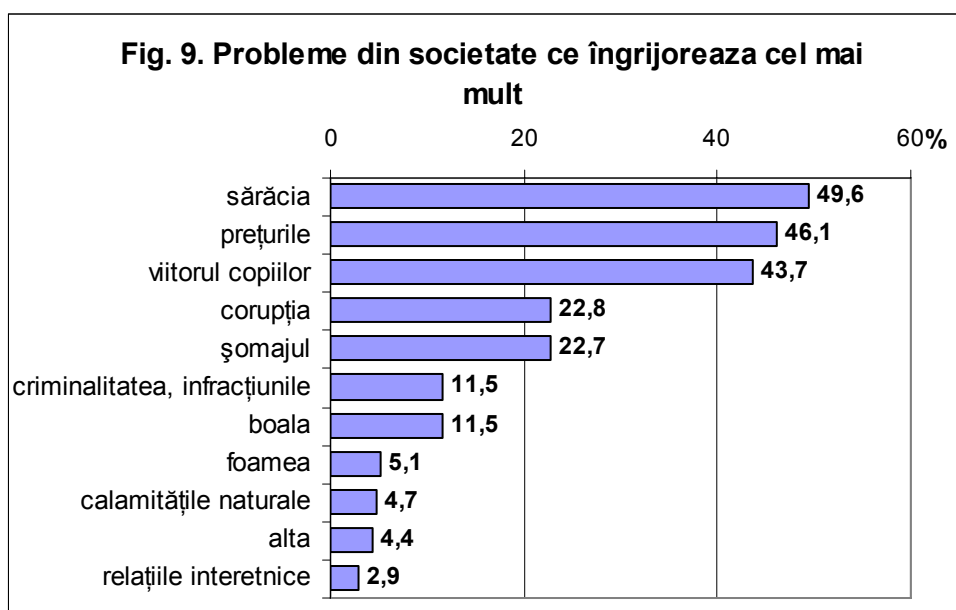
nici un respondent nu admite faptul că ea nu există (a se vedea *Figura 8*). Pe scala 0 (corupție foarte răspândită) – 10 (corupție deloc răspândită, nu există) indicele răspândirii corupției ar primi, conform opiniei respondenților, valoarea de 2,4. Necătând la o astfel de apreciere a răspândirii corupției, în anul 2008 doar 34% din respondenți s-au ciocnit cu situația când li s-a cerut bani, cadouri, favoruri pentru soluționarea problemelor. În felul acesta putem considera că opiniile respondenților cu privire la răspândirea corupției în marea lor parte sunt formate în baza informațiilor obținute din alte surse.

Opinia experților intervievați o confirmă pe cea a respondenților. Conform acestora, corupția este un fenomen „în vogă”, destul de răspândit în Republica Moldova: „e la un nivel înalt”, „e înrădăcinată bine și peste tot”, „nu știu dacă există vre-un domeniu unde să nu fie corupție, ceva nuanțe mici, dar oricum apar”. Corupția este o „boală” cu care cetățenii republicii se confruntă frecvent – „zi de zi”. În unele domenii „nu se mișcă nimic din loc până nu dai mită” (IIA 9 MIS). De regulă, se apelează la practici corupte pentru ca lucrurile să fie realizate în timp rezonabil și calitativ.

Pe de altă parte, corupția nu reprezintă cea mai gravă problemă a societății moldovenești, ea situându-se pe locul IV și în topul problemelor din societate ce îngrijorează cel mai mult fiind depășită de sărăcie, creșterea prețurilor, viitorul copiilor (a se vedea *Figura 9*).

Prin corupție intervievații percep „nedreptatea”, „încălcarea drepturilor”, „extorcarea de bani”, „neîndeplinirea funcțiilor și cerința remunerării suplimentare”, „a fura legal după legile din țară”, „venit suplimentar necinstit”, „cumătrism”, „mituirea”, „impunerea unor persoane să rezolve anumite probleme”. Unii intervievați consideră greșit plățile achitate în Asociațiile de părinți și pedagogi ca fiind acțiuni de corupție.

Notă: Respondenții au indicat 3 alegeri în ordinea priorităților

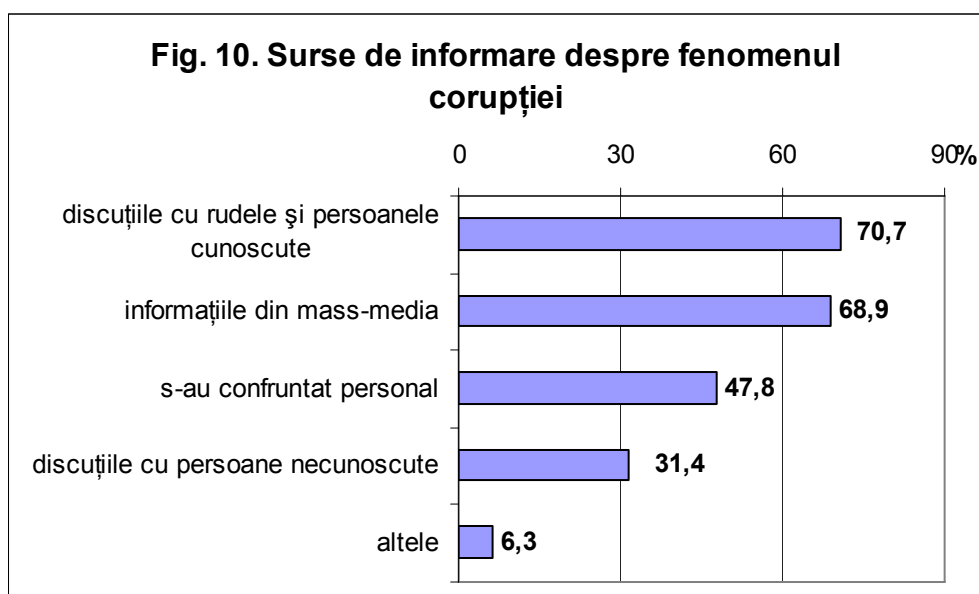
Părinții au nominalizat, în mod special, că înțeleg prin corupție „cererea de bani, cadouri, favoruri”, iar cadrele didactice au indicat că corupția presupune doi actori: unul corupător care „dă de înțeles” că vrea să obțină ceva și altul care răspunde la această presiune. Respectiv, părinții intervievați au relatat că sunt frecvente cazurile de cointeresare sau chiar impunere, forțare la practici corupte.

Unii intervievați au atenționat că trebuie deosebite acțiunile de mulțumire, atenție, cum ar fi spre exemplu oferirea unor flori, de cazurile de corupție.

Constatăm, astfel că intervievații, cunosc în general formele de manifestare a corupției: corupția activă, corupția pasivă, traficul de influență, luarea de mită, darea de mită, primirea unor recompense ilicite, abuzul de putere. Marea majoritate înțeleg prin corupție luarea sau darea de mită, recompensele ilicite și traficul de influență. Părinții, studenții mai puțin conștientizează faptul că darea de mită constituie, de asemenea, o infracțiune.

4.2. Sursele de informare despre fenomenul de corupție

Cea mai frecventă sursă de informare despre corupție o reprezintă, în opinia respondenților, discuțiile cu rude și persoane cunoscute, urmată de mass-media prin canalele sale de televiziune, radio, ziare, mai nou – Internet (a se vedea *Figura 7*). Pe de altă parte, unii respondenți au relatat că experiențele personale – „trăirile pe care le-am avut și pe care le am încă”, reprezintă cea mai demnă sursă de informare.

Notă: *Respondenții au indicat 3 alegeri în ordinea priorităților*

Observăm, că sursele de informare despre fenomenul corupției nu diferă mult de la un tip de localitate al respondentului la altul (a se vedea *Tabelul 7*). Există, totuși, o deosebire: pentru respondenții de la sat cea mai principală sursă de informare despre fenomenul corupției este mass-media, pe când în localitățile urbane (municipii, orașe) circa jumătate de respondenți s-au confruntat personal cu acest fenomen. Este interesant de remarcat, că printre respondenții ce s-au confruntat personal cu fenomenul corupției circa jumătate activează sau au copii ce studiază în instituții superioare de învățământ, licee, școli profesionale și grădinițe (a se vedea *Tabelul 8*).

Tabelul 7

Surse de informare despre fenomenul corupției după tipul localității respondentului (%)

	Municipiu	Oraș	Sat
Discuțiile cu rudele și persoanele cunoscute	69,2	70,2	73,9
Informațiile din mass-media	62,8	67,1	81,9
S-a confruntat personal	51,7	50,1	37,1
Discuțiile cu persoane necunoscute	33,9	30,0	30,1
Altele	7,5	31,6	5,1

Apreciind informațiile prezentate de mass-media, intervievații au subliniat că acestea „nu întotdeauna sunt veridice...uneori exagerează”, „se confirmă parțial”, persoanele declarate culpabile de aceste surse de informare sunt nevinovate. Acest fapt denotă că mass-media este cointereseată și prezintă cazurile care convin anumitor interese.

În mass-media, se prezintă „acte mărunte”, „cazuri minore...un medic sau profesor a luat mită 100 de lei”, accesul jurnaliștilor la cazurile grave de corupție fiind limitat susțin marea majoritate a intervievaților.

Surse de informare despre fenomenul corupției după tipul instituției unde activează respondentul / studiază copilul (%)

	Grădiniță	Gimnaziu	Liceu	Școală profesională	Instituție superioară de învățământ
Discuțiile cu rudele și persoanele cunoscute	72,9	76,5	68,5	87,5	69,2
Informațiile din mass-media	65,0	79,7	71,3	50,0	63,8
M-am confruntat personal	45,6	29,0	52,3	50,0	52,5
Discuțiile cu persoane necunoscute	35,9	33,7	30,8	37,5	29,5
Altele	5,6	6,1	2,1	0,0	10,0

O altă problemă constă în aceea că jurnaliștii din Moldova nu au pregătirea necesară în domeniul prezentării știrilor despre corupție. Informația prezentată adesea este ruptă din context, nu este analizată, se transmite populației „*așa cum s-a auzit în stradă, piață...*” (IIA 9 MIS).

Nu există în Republica Moldova nici tradiții în efectuarea investigațiilor jurnalistice la tema corupției. S-a nominalizat doar un singur ziar – „Ziarul de Gardă” ca sursă de informare despre cazurile de corupție „*unde sunt implicați demnitari de nivel înalt*” (IIA 4 PCG).

Astfel, se conturează necesitatea de a pregăti jurnaliști profesioniști care să se documenteze și să prezinte corect informațiile referitoare la fenomenul de corupție, să efectueze investigații jurnalistice în acest domeniu.

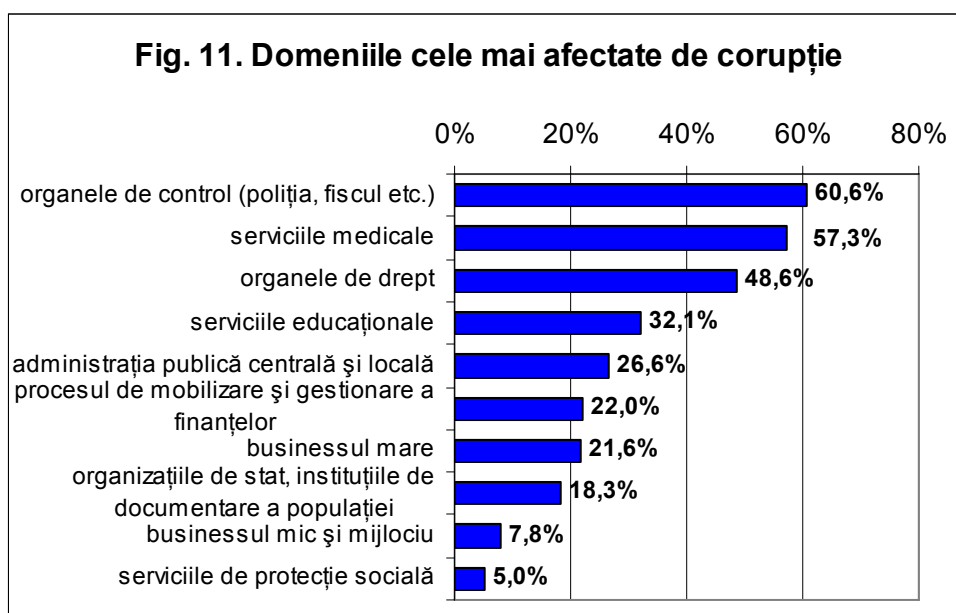
4.3. Domeniile cele mai afectate de corupție

Corupția a devenit „*boală*” a societății din Republica Moldova, care se transmite din generație în generație, fiind prezentă oriunde. În opinia respondenților sondajului sociologic domeniile cele mai afectate de corupție sunt medicina și organele de control (poliția, fiscul etc.). Domeniul educațional ocupă în această ierarhie locul IV (a se vedea *Figura 11*).

Rezultatele sondajului, cu mici deosebiri, au fost confirmate de interviurile individuale aprofundate cu experții. Astfel, printre domeniile care ar fi cele mai afectate de corupție s-au nominalizat în special¹:

Medicina – „*la polițe de asigurare medicală nici nu se uită nimeni. O arăți și se înregistrează, dar te tratează ca cu poliță...Adică dacă vrei să treci un control mai profund sau mai urgent, se târăgănează lucrurile...*” (IIA 3 PCP), „*nu am fost niciodată la medic ca să nu las ceva bani și dacă nu lăsam – se supăra*” (IIA 8 PIS);

¹ Domeniile sunt prezentate în conformitate cu frecvența nominalizării în interviurile individuale aprofundate: de la cele mai frecvent nominalizate, spre cele mai puțin nominalizate.

Notă: *Respondenții au indicat 3 alegeri în ordinea priorităților*

Dreptul, justiția – „aici sunt puse în joc sume mari de bani” (IIA 4 PCG), „la procuratură foarte mult se ia mită. Dacă se reușește a mitui procurorul, la sigur câștigi cazul” (IIA 14 P);

Organele de documentare a persoanelor fizice și juridice – „când trebuie să fie examinat un document...orișice instituție de stat are niște termene în care trebuie să soluționeze problema...pe care nu le respectă”(IIA 6 ML), „construcțiile abuzive...cum credeți că se obțin autorizațiile de construcție? Nu se respectă normele elementare arhitecturale ale construcției” (IIA 7 MLP);

Învățământul – se caracterizează prin „cazuri minore”;

Organele de control – „trebuie să plătească pentru a avea un loc de muncă la vamă” (IIA 4 PCG), „în loc să plătim amenda, suntem nevoiți să dăm bani din diferite motive (fără a se elibera vre-un certificat)”(IIA 13 P), „la poliție când trebuie să obții permisul. Mulți nu învață de șofer și pe urmă ies la trafic și fac foarte multe accidente” (IIA 14 P);

Administrația publică locală – „la primărie ca să mergi pentru un certificat trebuie să iei o cutie de ciocolate. Astfel, obții orice certificat, chiar dacă nu este legal” (IIA 15 S);

Viața politică – „aici este vorba de sume mari de bani” (IIA 6 ML).

Așadar, în viziunea intervievaților, în ordinea în care au fost numite cele mai afectate domenii de corupție sunt medicina și justiția.

4.4. Impactul corupției asupra populației

Marea majoritate a celor intervievați au relatat că corupția îi afectează pe oameni atât direct, cât și indirect. Consecințele acestui fenomen, în viziunea celor intervievați, se rezumă la

pierderi de bani, sănătate, timp („ca să i-ai un certificat medical care ți se cuvine conform legii trebuie să stai sub ușă...se face în fel și chip pentru a stimula corupția” (IIA 3 PCP)), dar și la formarea comportamentelor deformate – „se formează comportamente anormale, egoism, parazitism” (IIA 4 PCG), apare indiferența, lipsa de încredere a populației în dreptate.

Responsabilitatea pentru această situație o poartă cei ce dau mită, deoarece ei ar „putea să meargă pe calea cea lungă, dar doresc să-și rezolve rapid problemele, sunt presați de timp...Uneori îți mai pierzi și nervi pentru că nici pe calea cea lungă nu-ți garantează nimeni că vei rezolva problema” (IIA 9 MIS).

Putem rezuma în acest mod că o parte din intervievați sunt conștienți de consecințele corupției atât în plan personal, cât și societal.

4.5. Cazuri de corupție cu care s-au confruntat direct intervievații

Opiniile celor intervievați sunt bazate pe **experiențe trăite**, dintre care nominalizăm:

În domeniul învățământului

„Fata mea a intrat la universitate la biologie la buget, dar a dorit la drept...Aveam la Chișinău niște cunoscuți care au umblat nu știu pe la cine și au transferat-o la drept la contract...De acum eu oamenii ceia i-am mulțumit – am tăiat un porc, ulei, făină le-am dat. De acum înainte când o să vină pe la noi cu mâna goală nu vor pleca”(IIA 14 P).

„Eu fac studiile la secția cu frecvență redusă. Sunt persoane care nici nu sunt la noi la universitate, dar lucrează undeva la Moscova, Sankt-Peterburg... ei oricum merg în jurnal, sunt înscriși, sunt duși la evidență, și ei ca și noi care învățăm în fiecare an, vor primi diploma exact ca a noastră, nici mai bună, nici mai rea” (IIA 1 E).

„Se plătesc bani la director și absolvenților li se schimbă media pe parcursul întregilor ani de studii” (IIA 3 PCP).

„Copiii noștri (de la liceul privat) când ies de la examenul de bacalaureat sunt strsați și încep a povesti că unora li s-a permis să copie deschis, chiar li s-a adus de-a gata, alții vorbesc la telefon și află rezultatele. Apoi la note toate aceste lucruri se văd” (IIA 7 MLP).

„O parte din elevi s-au adresat pentru a contesta notele de la bacalaureat, însă s-a găsit altă soluție...Au plătit nu știu cui din comisie și notele au fost îmbunătățite fără a mai ajunge la contestare...Au fost și cazuri când la contestări s-au achitat sume de bani pentru a fi siguri de un rezultat pozitiv” (IIA 7 MLP).

„Profesoarei din clasele primare i-am luat lănișor de aur și ea a spus: „Luați-l că nu-mi place, luați-mi altceva” (IIA 12 P).

„La studenți deja așa este formată mentalitatea... Ei pur și simplu vin când au probleme și propun fără ca profesorul să solicite, iar în cazul când refuzi și în alungi, te numesc

prost... Oricum ei găsesc alt profesori și rezolvă problema... persoane mai superioare care o să te impună până la urmă... ” (IIA 8 PIS).

În domeniul medicinei

„Soțul, fiind cu arsuri grave, a plătit primul ajutor medical. La urgență i-au spus că este contra plată... Și am fost nevoiți să plătim... și dacă i-ar fi acordat acel ajutor la nivel înalt, nu ne-am fi supărat atât de mult... Am telefonat la Ministerul Sănătății care ne-a făcut dreptate, ne-au restituit banii... dar cred că acel om își continuă lucrul” (IIA 3 PCP).

„Am operat fetița... Ne-au sunat acasă și ne-au spus că dacă vrem ca medicul să fie la operație trebuie să dăm așa sumă... altfel el nu participă” (IIA 13 P).

„Mită am dat când am născut fetița. Mi s-a spus să plătesc 100 de dolari la medicii care au asistat la naștere. Plus la aceasta, am dat flori și bomboane” (IIA 4 PCG).

„În medicină nu are importanță nimic... nici polița de asigurări medicale pentru care practic ne fură banii. Dacă vrei atenție – plătește, dacă nu – du-te la alt medic poate îți va face. De fiecare dată când mă duc trebuie să plătesc” (IIA 7 MLP).

„Eu acum sunt luată la evidență la ginecolog...și dacă dau medicului bani din timp – cu alți ochi se uită. Dacă nu... polița ju este ceea ce vrea, cu toate că polița este dată de la serviciu și eu lucrez pentru ea” (IIA 1 E).

Direcțiile raionale de învățământ

„A încercat să mă mituiască un director de școală. A venit la mine la birou și mi-a adus un plic...” (IIA 10 MDRÎ).

Organele de eliberare a permiselor auto

„Recent am luat permisul de conducere... S-a format un grup..., am implicat și alte persoane și uite așa s-a făcut un lanț pînă s-a ajuns la persoana necesară” (IIA 1 E).

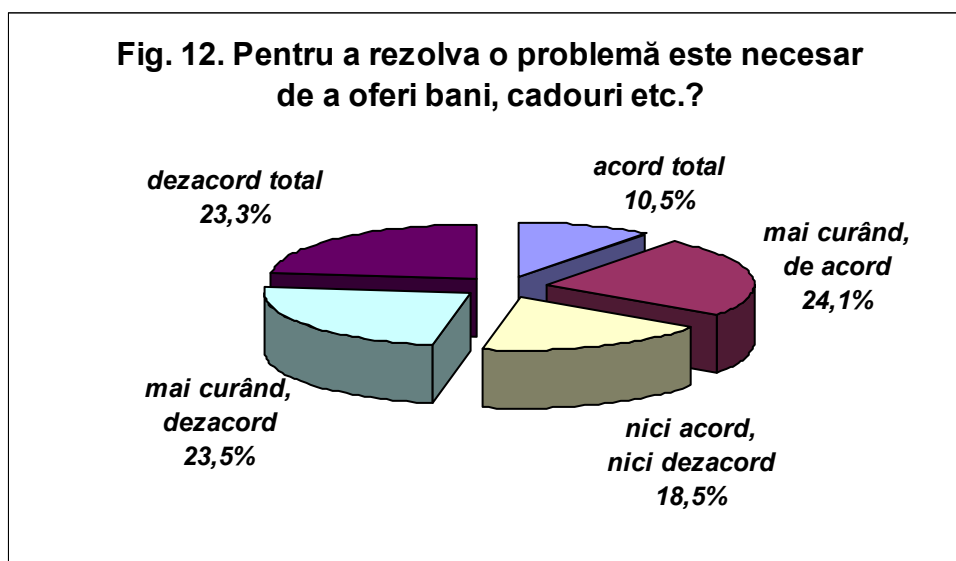
Constatăm astfel că majoritatea intervievaților s-au confruntat direct cu fenomenul corupției. Predomină cazurile experiențelor personale în domeniul învățământului din simplul motiv că am avut în calitate de intervievați cadre didactice și beneficiari direcți ai acestui sistem.

4.6. Percepția corupției ca modalitate de soluționare a problemelor

Majoritatea experților intervievați nu aprobă corupția ca modalitate de soluționare a problemelor, considerând că „trebuie de stagnat acest proces”. Totuși, au existat și persoane care au recunoscut că corupția este o modalitate de a rezolva problemele („de la caz la caz”), dar „nu cea mai efektivă”.

Opiniile exprimate de către experți în interviuri au fost confirmate de respondenții sondajului sociologic (a se vedea *Figura 12*). Dezacordul parțial și dezacordul total față de rezolvarea problemelor prin metode coruptive au fost exprimate de aproape jumătate din

respondenți (46,8%), pe când a treia parte din participanții la sondaj (34,6%) au afirmat contrariul. În mare parte adepți în rezolvarea problemelor prin metode coruptive s-au dovedit a fi beneficiarii de servicii (părinții studenții), pe când prestatorii de servicii mai mult sunt în dezacord cu acest lucru (a se vedea *Tabelul 9*).

Tabelul 9

Opinii cu privire la rezolvarea problemelor prin metode coruptive, %

	Acord total	Mai curând, de acord	Nici acord, nici dezacord	Mai curând, dezacord	Dezacord total
Parinte	14,0	23,4	18,7	22,4	21,5
Student	2,7	32,4	16,2	27,0	21,6
Profesor	5,6	9,3	25,9	27,8	31,5
Manager din institutie	5,7	14,3	17,1	14,3	48,6

V. CORUPȚIA ÎN SISTEMUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT

5.1. Aspecte generale

Sistemul de învățământ nu este cel mai corupt domeniu în Republica Moldova susțin intervievații. Se discută mult despre corupția în sistemul de învățământ pentru că acesta cuprinde o parte semnificativă a populației, fiecare familie a avut sau are copii ce studiază în instituțiile de învățământ. Un alt motiv, din cauza căruia se vehiculează mult despre corupția în învățământ, sunt contribuțiile aduse de părinți în asociațiile de părinți și pedagogi.

În același timp, cadrele didactice sunt indignate de faptul că „cineva își acaparează venituri cu zecile de mii și milioane și nu este învinuit de corupție și nu se trâmbețează de la toate tribunele așa cum se face în cazul profesorilor” (IIA 6 ML).

Pedagogii susțin că, în mare parte, stimularea corupției în învățământ se datorează părinților care „fac tot posibilul ca copilul să primească o notă mai mare fiindcă ele contează la admiterea în instituțiile superioare de învățământ”. O sursă a acestei practici se află în

experiența înmatriculării la universitate fără a susține examene. Respectiv, părinții, elevii, studenții doresc „să cumpere” exigența profesorilor, iar mulți profesorii din cauza remunerării joase „cu greu refuză oferta”.

În sistemul de învățământ corupția începe la nivelul preșcolar, prin „taxele de înscriere” pe care trebuie să le achite părinții pentru ca copilul să fie primit în grădiniță, fiind susținută în continuare de diferite taxe în fondul grădiniței, școlii etc. și, ulterior, cuprinde toate celelalte trepte ale învățământului.

Această situație, susțin o parte din intervievați, este favorizată de administrația publică centrală care nu are resurse financiare pentru a menține baza tehnico-materială a școlilor, dar nici nu dorește să legisla contribuțiile aduse de părinți în susținerea învățământului. Astfel, în marea majoritate a școlilor au fost create asociații de părinți și pedagogi care acumulează resurse financiare pentru instituțiile de învățământ.. „Fondul clasei, fondul școlii, reparația școlii, consolidarea bazei tehnico-materiale, atâta timp cât aceste forme nu vor fi legislate, mulți părinții le vor percepe ca forme de corupție” (IIA 3 PCP). În această situație, majoritatea părinților percep aceste taxe ca fiind forme de manifestare a corupției.

În instituțiile superioare de învățământ s-a evidențiat că corupția este stimulată de studenții care nu doresc să studieze, ci să-și rezolve repede și ușor problemele. La ei deja este formată această mentalitate de a oferi, iar „dacă îi refuzi te consideră prost... Dacă nu iau eu mită, găsesc alți profesori... O să te roage altcineva..., decanul sau alte persoane mai superioare, și ele o să te impună să-i pui nota” (IIA 8 PIS).

Opiniile experților la acest capitol pot fi completate de opiniile respondenților sondajului sociologic (a se vedea *Tabelul 10*). Motivele implicării în acte de corupție de cele mai multe ori țin de inițiativele de a oferi din partea beneficiarilor serviciilor educaționale (părinți, studenți) și de a cere de către prestatorii de servicii (profesori, manageri ai instituțiilor educaționale) bani/cadouri/favoruri etc., lucru menționat de în jur de 1/3 de respondenți.

Tabelul 10

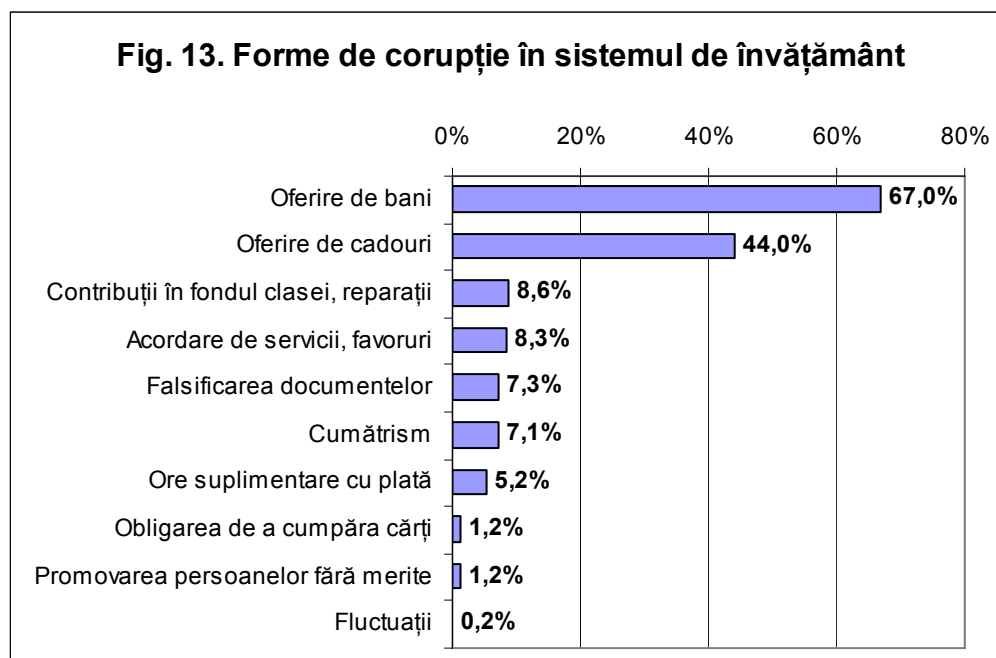
Motivele implicării în acte de corupție în viziunea actorilor, %

	Categoriea respondentului				Total
	parinte	student	profesor	manager din institutie	
Din propria inițiativă	33,0	52,8	12,0	13,8	35,5
La solicitarea Comitetului de părinți/părinților	33,0	22,2	16,0	3,4	28,3
La solicitarea profesorului/persoanei ce i s-a oferit	33,0	38,9	4,0	3,4	31,4
La solicitarea altor profesori din instituție	20,4	8,3	2,0	3,4	15,8
La solicitarea administrației instituției	21,4	11,1	2,0	3,4	17,1
Alta situație	9,7	25,0	6,0	-	12,7
Nu am oferit bani/cadouru/favoruri	43,7	22,2	84,0	86,2	42,9

Notă: *Respondenții au indicat 3 alegeri în ordinea priorităților*

5.2. Formele de corupție

Cele mai frecvente modalități de manifestare ale corupției în sistemul de învățământ sunt **oferirea / luarea de bani și cadouri**. Aceasta o demonstrează atât cercetarea cantitativă (a se vedea *Figura 13*), cât și cea calitativă.

Notă: *Respondenții au indicat formele de corupție cu care s-au confruntat*

Sunt prezente, dar cu o intensitate mai mică și alte modalități precum: **diverse servicii – „săpat în grădină”**, **ore suplimentare contra plată impuse de profesori elevilor, falsificări de documente – „falsificarea notelor în atestate”**, **impuneri de a procura diferite cărți care aduc beneficiu profesorilor, susțineri repetate a examenelor, taxe de înscriere** în instituțiile preșcolare.

Modalitatea de **organizare a bacalaureatului** este foarte stresantă și a fost nominalizată ca cea mai frecventă posibilitate de corupție. Respectiv, s-a evidențiat: *„șantajarea la examenele de bacalaureat”*, *„unora li se permite să copie deschis, chiar li se aduce de-a gata, alții vorbesc la telefon...apoi la notele primite aceste lucruri se văd”* (IIA 7 MLP). În afară de aceasta, la bacalaureat există diferite modalități de manifestare a corupției – de la instituția de învățământ până la Ministerul Educației și Tineretului – *„corupția este la nivel superior... când au fost duse lucrările în capitală, s-au săvârșit nereguli”* (IIA 10 MDRÎ).

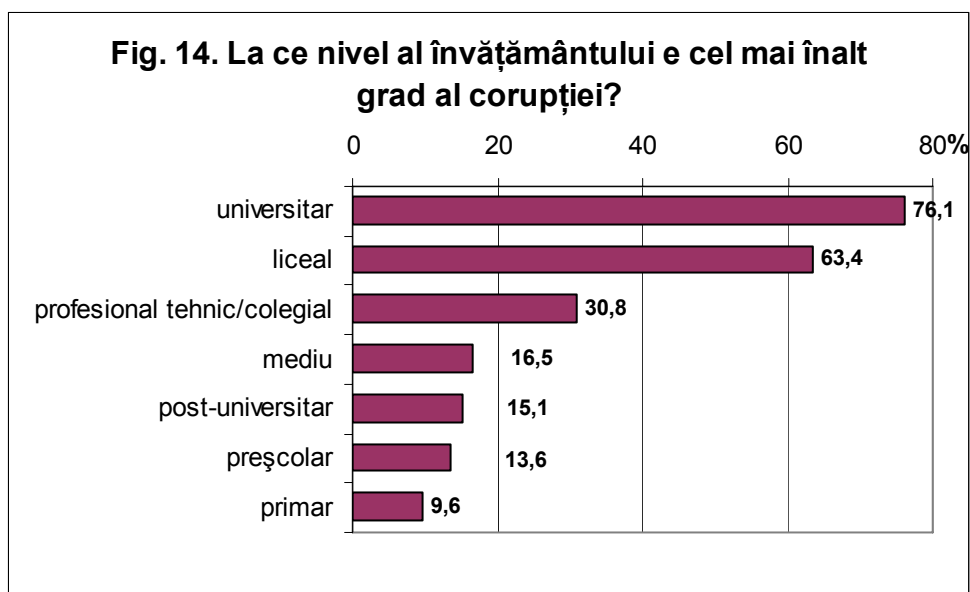
Cel mai frecvent corupția, în viziunea experților și a respondenților sondajului sociologic, se întâlnește în sistemul universitar (a se vedea *Figura 14*): *„la universitate înțelegem că avem nevoie de diplomă și sunt unele obiecte care îți dai seama că nu sunt importante pentru profesia ta, dar vrem o notă mai mare și dăm mită...”* (IIA 15S). Urmează liceele, examenele de

bacalaureat fiind treapta cea mai fertilă din punct de vedere al corupției. Astfel, **admiterea la instituțiile superioare de învățământ** favorizează acte de corupție.

În mediul universitar corupția se menține prin diverse forme, fiind favorizată atât de către studenți, cât și de către unele cadre didactice.

Schemele de corupție în sistemul de învățământ superior implică adesea impostori care nu au nimic cu universitatea. Există intermediari care profită de situație, în mod special, în sistemul universitar: „am deseori informații că studenții încercând să rezolve problema prin mită – rămân și fără bani și fără nota de trecere, pentru că persoanele care stau la mijloc se folosesc de situație, acumulează bani și dispar” (IIA 9 MIS).

Mediul cel mai propice pentru corupție în sistemul de învățământ îl constituie clasele absolvente de liceu. S-a evidențiat că elevii „cerșesc” note destul de frecvent și depinde cât de competent este pedagogul și ce argumente aduce elevilor ca să-i învețe să se evalueze, să se autoevalueze și să fie conștienți că au muncit de nota respectivă. Părinții sunt conștienți de faptul că cu cât sunt mai mari notele în atestate, cu atât cresc șansele de admitere la studii în instituțiile de învățământ superior. Ei și fac presiunile cele mai mari, inclusiv tot posibilul pentru a majora notele copiilor.

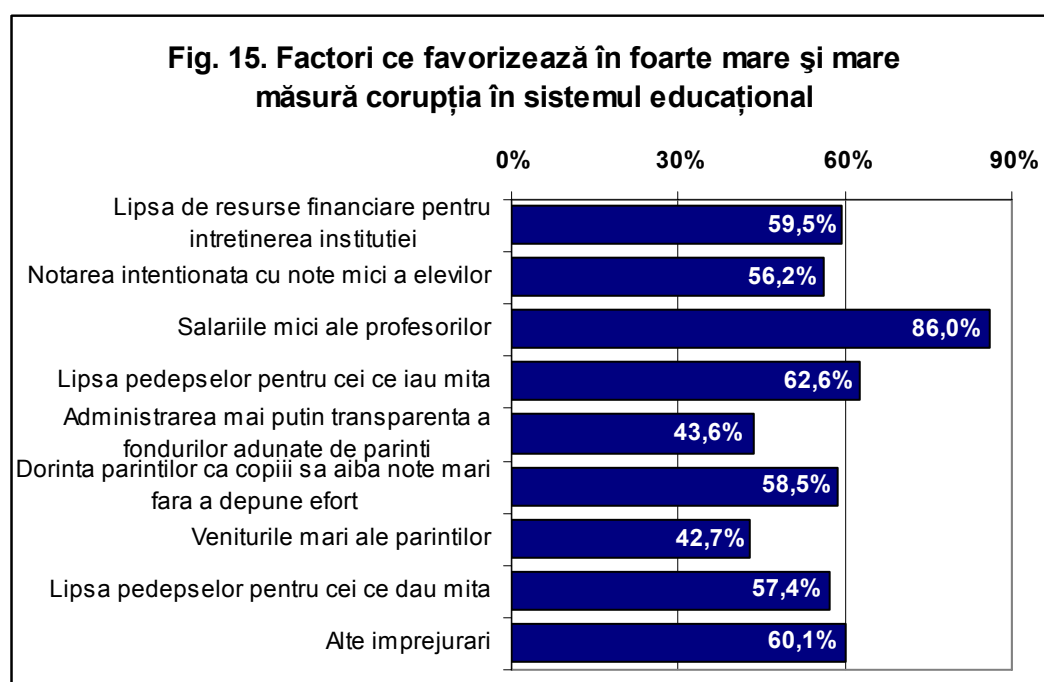
Notă: *Respondenții au indicat 3 alegeri în ordinea priorităților*

Unii manageri de instituții au recunoscut că recurg și ei la practici corupte pentru a asigura buna funcționare a instituțiilor – „dacă avem probleme cu încălzirea, cu reparația utilajului, cu livrarea gazului...apelăm și noi (la alte căi) pentru a soluționa mai repede problema” (IIA 6 ML).

5.3. Cauzele corupției în învățământ

Salariul mic al cadrului didactic reprezintă cel mai important factor, menționat de 86% de respondenți ca favorizând în foarte mare și mare măsură corupția din sistemul educațional al Republicii Moldova (a se vedea *Figura 15*). Respectiv, datele Biroului Național de Statistică atestă că salariul mediu lunar al unui salariat din economia națională în luna octombrie 2008 a constituit 2609,4 lei. Cele mai mici salarii au fost înregistrate în domeniul pisciculturii 1212,1 lei, agriculturii – 1688,8 lei și învățământului – 1713,4 lei, iar cele mai mari în domeniul activităților financiare – 5318 lei¹.

Salariile mizere au determinat plecarea pedagogilor de forță din învățământ și locurile acestea au fost ocupate de „lume întâmplătoare, care nu trebuie să fie în acest domeniu...mediocrități care dacă nu se pot realiza într-un mod, încearcă să se realizeze prin acumularea de resurse materiale” (IIA 9 MIS). În aceste condiții, este necesar ca profesorii să fie remunerați la justa valoare, diferențiat și în conformitate cu meritele personale. Ei sunt una din cele mai sărace pături sociale deoarece salariul de stat oferit cadrelor didactice este sub minimul de existență. Respectiv, în societatea moldovenească, au menționat unii intervievați, pedagogii sunt marginalizați „așa cum n-a mai fost niciodată în istorie”.

Corupția este susținută și stimulată, în viziunea intervievaților, de organele de „sus în jos”. Lipsa finanțării din partea statului pentru reparație, materiale didactice, mobilier etc. reprezintă un alt factor important al fenomenului corupției din sistemul educațional, menționat de

¹ A se vedea: www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=338&id=2354

59,5% din respondenți. Experții, în interviurile aprofundate, la fel menționează că „*într-un fel statul ne obligă să facem acest lucru*” (IIA 4 PCL).

Așadar, în viziunea intervievaților, corupția în sistemul de învățământ este cauzată în mare măsură de remunerarea joasă a cadrelor didactice care favorizează abandonarea acestui domeniu de activitate de către profesori. Ea este menținută de administrația publică centrală care nu dispune de resurse financiare suficiente pentru finanțarea instituțiilor de învățământ.

Nu în ultimul rând, în mare și foarte mare măsură lipsa pedepselor pentru cei ce dau/iau mită (în sensul pedepsirii acestor persoane) reprezintă o cauză ce stimulează corupția. Acest lucru a fost relatat în jur de 60% din respondenți pentru fiecare din variantele de răspuns (a lua și a da mită).

Migrația părinților peste hotare este o altă cauză a corupției au menționat participanții la interviuri. Cei care muncesc peste hotare apelează la pedagogi (aceștia însă nu au patentă) pentru a le oferi copiilor consultații particulare contra plată.

5.4. Actorii principali ai corupției

Intervievații au nominalizat că le este dificil să vorbească la general despre această problemă deoarece atitudinea profesorilor, părinților față de acest fenomen trebuie analizată în cazuri concrete. În fond, sunt profesori care acceptă și privesc corupția ca ceva normal – „*sunt profesori care au principiul să facă bani...la care știi că nota 5 costă 500 de lei și care atunci când face cunoștință cu grupa, îl evaluează pe fiecare și știe că din grupa X va avea atâta venit*” (IIA 15 S). Însă, marea majoritate a profesorilor sunt împotriva corupției – „*sunt profesori patrioți, care-și stimează munca, studiile lor, pe care le-au făcut cinstit...*” (IIA 1 E).

Unii intervievați au relatat că profesorii din școli frecvent sunt impuși să ia mită: „*sistemul practic te impune să faci acest lucru...superiorii vin cu rugămintea de a face favoruri*” (IIA 5 PCL).

Profesorii universitari au relatat că principalii actori care stimulează corupția în învățământul superior sunt studenții. În argumentarea acestei poziții s-a evidențiat că oricând studenții pot apela la decanate pentru a cere o comisie de examinare. Nimeni nu este exmatriculat din cauza unor astfel de cerințe.

Studenții susțin că atât profesorii, cât și elevii / studenții sunt actori principali ai corupției, indicând „*la profesorii care știm că se poate da mită, categoric nu se învață, cu toate că marea majoritate sunt capabili să învețe*” (IIA 15 S).

În același timp, există un risc sporit al manifestării practicilor de corupție la profesorii din clasele absolvente în care se susține bacalaureatul, personalul implicat în cadrul examenelor de

bacalaureat – „de la cei care organizează întreg procesul până la cei care evaluează lucrările elevilor”, persoanele cu posturi de conducere, cadre didactice din universități.

5.5. Efectele corupției în sistemul de învățământ

Efectele corupției din sistemul de învățământ pot fi analizate din mai multe perspective: prin prisma impactului asupra copiilor, pedagogilor și a societății în general.

Marea majoritate a persoanelor intervievate au menționat că corupția are doar efecte negative, respectiv atât profesorii, cât și părinții trebuie să se gândească ce valori educă stimulând sau acceptând practicile corupte. Cu atât mai mult, că instituția de învățământ este mediul în care copilul se dezvoltă ca personalitate prin învățarea anumitor comportamente. Respectiv, dacă copilul va prelua modelul coruptiv din școală, ulterior el îl va aplica pe parcursul vieții.

Lipsa sancțiunilor împotriva persoanelor corupte condiționează majorarea numărului celor implicați în practici corupte, deoarece unii „văd un nou mod de existență, un mod de afacere, de belșug” (IIA 5 PCL) pentru care oamenii nu sunt trași la răspundere.

Majorarea nemeritată a notelor ca formă a corupției determină dezinteresul de a învăța – „tot mai puțini copii vor să facă carte”, scăderea nivelului de cunoștințe a elevilor, formarea unei personalități neonestе – „se întrec mai mult la note și nu la cine-i mai deștept”(IIA 7 MLP). Dacă nu stimulăm activitatea de muncă, pierdem din poziția civică a copiilor și creștem „generații de trândavi”.

Unii copii sunt intimidați pentru că părinții nu pot achita diferite taxe – „se diferențiază copiii, elevii, studenții între ei”, ceea ce conduce la instalarea diferitelor forme de discriminare între copii.

Nu în ultimul rând, asistăm la scăderea demnității profesorilor, pierderea încrederii în ei și a atitudinii de respect. Drept urmare, ne putem pomeni cu degradarea tinerilor, iar în plan final – cu degradarea societății „care vine cu un val mare și rapid”, deci cu o societate fără viitor. Or, inversarea sistemului de valori determină consecințe grave de amploare pe termen lung care nu pot fi estimate în prezent.

Unii intervievați, au fost însă de părere că există și efecte pozitive ale corupției. Printre acestea au fost nominalizate creșterea „creativității” oamenilor, soluționarea pozitivă și rapidă a problemei. De asemenea, faptul că copiii buni pot să-și majoreze puțin nota și să nu piardă locurile la buget a fost apreciat drept efect pozitiv al corupției – „părintele face o investiție și are rezultate de la copil, deci are rezultate de la investiție” (IIA 2 MIP). Observăm deci, că unii intervievați percep deformat actele corupte, redându-le ca acțiuni corecte și uitând de multiplele urmări negative pe care le pot avea asupra formării/educării tineri generații.

5.6. Inițiativele anticorupție în sfera învățământului

O parte din cei intervievați, consideră că corupția în societatea moldovenească se adâncește, deoarece mulți ani la rând nu s-au luat măsuri de prevenire și de luptă împotriva acestui fenomen.

Altă parte a intervievaților, au relatat că în prezent se fac *„declarații oarbe, se strigă lozinci, dar nu se întreprinde nimic”* pentru a stopa fenomenul respectiv (IIA 6 ML).

Acțiunile Ministerului Educației și Tineretului se bazează pe organizarea conferințelor permanente la tema dată. Prin ceea ce întreprind *„crează impresia că sunt la curent, dar rezultatele nu indică acest fapt...”* (IIA 10 MDRÎ).

Cei drept, la nivel de direcții raionale de învățământ sunt organizate un șir de acțiuni anticorupție. Spre exemplu: *„anul acesta am planificat 80 000 lei pentru organizarea examenelor de bacalaureat pentru a exclude toate acumulările nelegitime de bani.”* Aceste acțiuni sunt completate de ordine interne prin care se interzic colectările de bani de la elevi și părinți, de întâlniri cu cadrele didactice, cu părinții etc. A fost organizat, de asemenea, telefonul încrederii, unde părinții, elevii și alte persoane au putut declara cazurile de corupție.

Administrația unor instituții de învățământ organizează periodic anchete pentru a cunoaște cât de acceptat este profesorul de către copii, părinți, studenți. Există și situații când unele persoane au fost eliberate din serviciu în urma evaluării în baza anchetelor. La apariția unor semnale, situațiile sunt analizate. Se creează comisii de reexaminare, dar plângerile cel mai frecvent sunt neoficiale și *„aceste plângeri rar se confirmă pe hârtie”* (IIA 9 MIS).

În viziunea părinților, există însă și instituții de învățământ, în care nu se organizează nimic în acest scop *„Nu am fost la nici o activitate unde să se fi vorbit despre corupția din școală”* (IIA 13 P).

De asemenea, studenții sunt de părere că administrațiile instituțiilor superioare de învățământ nu întreprind nici o acțiune împotriva profesorilor care i-au mită. *„Se știe ce profesori iau mită, în orice instituție se știe lucrul acesta. Șefii ar putea să concedieze aceste persoane, dar nu fac acest lucru... deci nu întreprind nimic împotriva combaterii corupției”* (IIA 15 S)

Lupta împotriva corupției trebuie să înceapă de *„sus în jos”*. Însă, cu părere de rău, au indicat respondenții, acțiunile de luptă împotriva corupției sunt doar de *„jos în sus”, „sunt găsiți țapi ispășitori mărunți, nu se pune accentul pe niște elemente mari de corupție”* (IIA 9 MIS). S-a nominalizat, că corupția este susținută uneori de cei de la Ministerul Educației și Tineretului prin faptul că *„...în testul de la bacalaureat sunt incluse probe sau itemi care nu sunt studiați în școală”* (IIA 6 ML).

Cel mai frecvent inițiativele anticorupție se bazează pe activități de informare a elevilor, studenților, părinților, cadrelor didactice, inclusiv a reprezentanților direcțiilor de învățământ, de afișare a posterelor pe ușile instituțiilor de învățământ, eficiența cărora este însă redusă.

Inițiativele anticorupție nu trebuie așteptate, dar realizate de fiecare persoană în parte, deoarece fiecare este responsabil pentru locul lui de muncă. Exemplul personal și respectarea legislației trebuie să fie făcută de fiecare. Puțini intervievați însă au menționat că își cunosc drepturile și știu să le valorifice.

În același timp, părinții, de regulă, se feresc sau se tem să inițieze acțiuni anticorupție: *„Mă indignez numai, mai departe nu pot să fac nimic...pentru că mă tem că copilul meu va fi pedepsit, pândit...mă tem de lucrul acesta”* (IIA 13 P).

Studenții, de asemenea, nu întreprind nimic, ci doar încearcă să evite pe cât e posibil situațiile când trebuie să dea mită, dar dacă nu este posibil – *„dau mită”*.

Există însă și situații când inițiativele anticorupție îmbracă forme extrem de exigente *„nu s-au mai adus nici flori la bacalaureat anul acesta”* (IIA 10 MDRÎ).

Inițiativele anticorupție trebuie să înceapă de la organele administrației centrale prin finanțarea sistemului de învățământ, modalități mai eficiente de organizare a examenelor de bacalaureat, schimbarea modalității de admitere la instituțiile de învățământ superior. În paralel cu aceste activități, este necesară și diversificarea activităților de informare atât a elevilor / studenților, părinților, cât și a cadrelor didactice, de educare a simțului de responsabilitate și dreptate a populației.

5.7. Activitățile întreprinse de Centrul de Combatere a Crimelor Economice și Corupției (CCCEC) împotriva corupției din învățământ

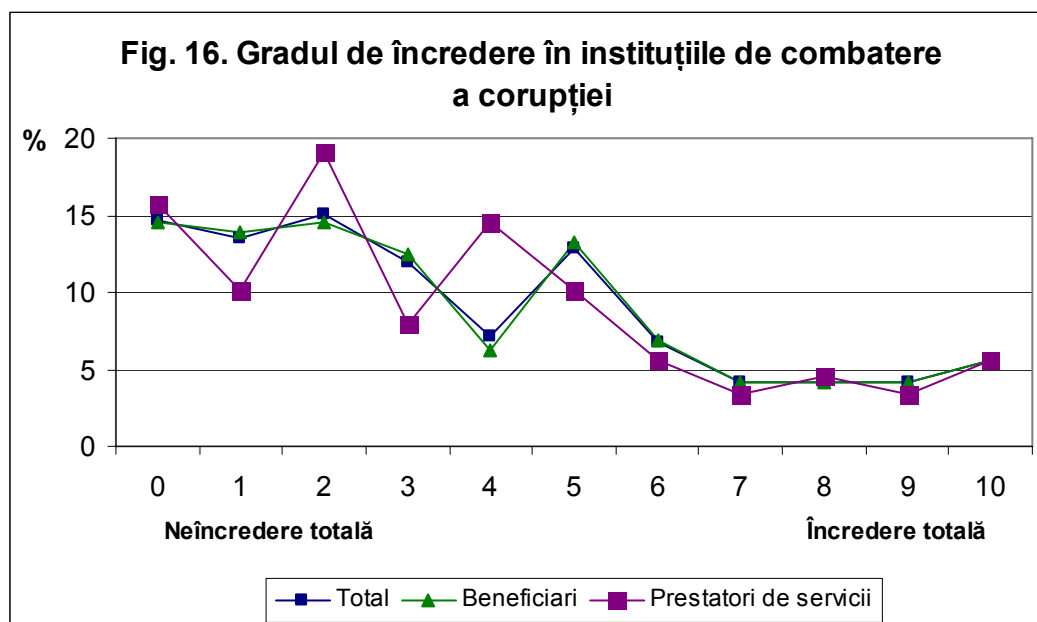
Managerii instituțiilor de învățământ au menționat că sunt verificați periodic. Uneori CCCEC organizează seminare și difuzează informație. Sunt la curent cu campaniile anticorupție.

Cadrele didactice, părinții mai puțin cunosc aceste inițiative.

Dar și cei care știu despre unele acțiuni întreprinse de acest organ de control sunt sceptici referitor la argumentarea cazurilor de reținere – *„dacă au depistat vre-un asemenea caz, la sigur că ceva nu este curat la mijloc – ori este o comandă politică, ori se dorește denigrarea persoanei respective”* (IIA 4 PCG), *„ei primesc comanda și o îndeplinesc...dar nu întotdeauna comenzile sunt corecte”* (IIA 5 PCL), *„nu cred că foarte mult contribuie la stoparea acestui fenomen”* (IIA 15 S).

În acest mod, constatăm o încredere insuficientă a intervievaților în CCCEC. În același timp, comparativ cu datele altor sondaje încrederea este în creștere.

Același lucru este demonstrat și de cercetarea cantitativă: gradul de încredere în instituțiile de combatere a corupției pe scala 0 (neîncredere totală) – 10 (încredere totală), în conformitate cu opinia respondenților, are valoarea de 3,68, ceea ce denotă o mai mare neîncredere printre respondenți, decât încredere în aceste instituții. În linii generale, după cum se vede din *Figura 16*, opiniile atât a beneficiarilor, cât și a prestatorilor de servicii educaționale coincid.

5.8. Modalitățile de reducere a nivelului corupției în sistemul de învățământ

Pentru a reduce nivelul corupției în învățământ este nevoie de voința întregii societăți - părinți, pedagogi, elevi și studenți, organe de control. În acest scop, trebuie căutate elementele care cu adevărat sunt corupte.

O parte din intervievați susțin că sunt necesare reforme radicale a întregului sistem de învățământ și în mod special a modalității de susținere a bacalaureatului – „în ultimii ani este mai ușor de falsificat bacalaureatul și întri la buget pe 5 ani. Plătești o dată bine și apoi nu plătești contractul la facultate” (IIA 7 MLP).

Unii conducători ai instituțiilor de învățământ consideră că supravegherea video a examenelor de bacalaureat, de stat și limitarea observatorilor în sălile de examinare ar constitui o soluție de diminuare a actelor de corupere .

Introducerea examenelor de admitere în învățământul superior, au subliniat unii manageri ai instituțiilor de învățământ, ar reduce unele probleme, în mod special ar fi admiși la studii superioare candidații cei mai buni. În același timp, ei au subliniat că trebuie foarte bine analizate alternativele pentru a nu introduce „o treaptă mai coruptă decât cealaltă”.

Populația trebuie informată pentru a reduce nivelul corupției – *„cetățenii noștri trebuie să cunoască termenii în care trebuie soluționate problemele și să insiste spre rezolvarea problemei, nu să dea bani! Când funcționarul va vedea că tu îți cunoști drepturile, el nu va îndrăzni să ceară mită sau careva condiții”*” (IIA 6 ML).

O reformă complexă a întregului sistem de învățământ ar aduce rezultate în termen mediu și lung dacă ea ar fi însoțită de acțiuni complementare privind asigurarea școlilor cu resurse financiare suficiente pentru baza tehnico-materială, reparații etc., crearea unor condiții demne de activitate, majorarea salariilor, educarea părinților și a societății în întregime să nu dea mită, informarea lor despre drepturile pe care le au și consecințele fenomenului corupției asupra societății. Aceste acțiuni trebuie să fie suplimentate de cele ale organelor de control. Doar o astfel de reformă complexă va determina schimbarea mentalității și va determina reducerea dimensiunilor corupției în societatea moldovenească.

5.9. Aprecierea eficienței acțiunilor anticorupție

Cadrele didactice au relatat că în Republica Moldova există legi bune, dar ele nu se respectă. Respectiv, se cer a fi realizate măsuri de control pentru a asigura respectarea legii de către toți *„începând cu cei de sus și apoi de cei de jos”*.

Pentru a spori eficiența acțiunilor anticorupție întreprinse de stat trebuie să se mediatizeze mai multe acțiuni de corupție, să fie anunțate și rezultatele reținerii și sancțiunile aplicate. Măsurile de sancționare să fie mai drastice împotriva profesorilor ce i-au mită – *„să audă toată Moldova”*, *„să nu mai fie încadrat în sistemul de învățământ”*.

Unii sunt extrem de sceptici în privința rezultatelor acestor acțiuni, subliniind că *„eficiența e zero”*, deoarece *„ca să tratezi o boală trebuie să vezi focarul, dar focarul se caută în altă parte și nu se tratează acolo unde trebuie tratat”* (IIA 6 ML).

CONCLUZII

Studiul realizat permite de a face următoarele **concluzii**:

- Metodologia propusă pentru măsurarea percepției corupției în Republica Moldova permite: a) de a determina opinia populației din Republica Moldova cu privire la fenomenul corupției (populația este divizată în două categorii de respondenți: prestatori și beneficiari de servicii); b) de a calcula unii indicatori ce reflectă percepția fenomenului corupției în diferite spații de risc și de a efectua o analiză comparativă a fenomenului în aceste domenii; c) de a calcula Indicele de Percepție Națională a Corupției; d) datorită utilizării metodelor cantitative și calitative de cercetare sociologică de a analiza complex și comprehensiv percepția de către populație a fenomenului corupției.

- Indiscutabil, cercetările sociologice sunt un instrument util în evaluarea politicilor publice realizate de către cercurile guvernamentale și în prezentarea atitudinii societății civile față de reformele majore, succesele realizate și dificultățile apărute. Însă, studiile sociologice ce reflectă percepția fenomenului corupției în Republica Moldova sunt sporadice și nu permit o analiză comparativă a fenomenului dat în diferite sectoare social-economice. Barometrul de Opinie Publică, în anul 2008, nu a mai cuprins un capitol aparte referitor la cunoașterea percepției fenomenului corupției, respectiv informațiile referitoare la acest fenomen s-au limitat. Indicele Percepției Corupției calculat de Transparency International reflectă percepția corupției în Republica Moldova de către experți și oameni de afaceri din străinătate, dar nu oferă posibilitatea comparării fenomenului corupției în diferite domenii din republică.

- Indicele Percepției Naționale a Corupției în sistemul de învățământ, calculat ca medie a indicilor factorilor latenți (factor de implicare, factor de susceptibilitate și factor de combatere), are valoarea de 5,94. Respectiv, indicii corespunzători factorilor latenți au următoarele valori: 7,61 pentru factorul de susceptibilitate, 6,00 pentru factorul de implicare și 4,23 pentru factorul de combatere.

- Analiza cluster a permis divizarea respondenților în 3 grupe după factorii latenți. Astfel, 43,1% din respondenți sunt neîncrezuți în combaterea corupției, 32,5% sunt predispuși să rezolve problemele prin metode corupte și 24,4% sunt implicați în acte de corupție.

- Corupția a fost plasată pe locul 4 (22,8%) în ierarhia problemelor de care este îngrijorată populația Moldovei, după problemele sărăciei (49,5%), creșterii prețurilor (46,1%), viitorului copiilor (43,7%).

- Intervievații cunosc în general formele de manifestare a corupției: corupția activă, corupția pasivă, traficul de influență, luarea de mită, darea de mită, primirea unor recompense ilicite, abuzul de putere. Marea majoritate înțeleg prin corupție luarea sau darea de mită, recompensele ilicite și traficul de influență. Părinții, studenții mai puțin conștientizează faptul că darea de mită constituie, de asemenea, o infracțiune.

- O parte din respondenți nu posedă cunoștințe autentice despre fenomenul corupției și formele lui de manifestare.

- Sursa principală de informare a populației despre corupție o constituie mass-media. În același timp, informația despre corupție prezentată de mass-media nu este completă, corectă și comprehensivă. Aceasta indică că jurnaliștii au nevoie de instruire în acest domeniu.

- Cele mai afectate domenii de corupție, în viziunea intervievaților, sunt medicina (63,7%), organele de control (59,4%) și cele de drept (45,2%).

- Majoritatea intervievaților (47,8%) s-au confruntat direct, în diferite domenii de activitate, cu fenomenul corupției.

- Formele de corupție caracteristice sistemului de învățământ sunt: oferirea/luarea de bani (67,0%), cadouri (44,0%), contribuții în fondul clasei, reparații (8,6%), acordarea de servicii, favoruri (8,3%), falsificarea documentelor (7,3%), cumătrism (7,1%), orele suplimentare contra plată, impunerea de a procura unele cărți care aduc beneficiu celui care impune etc.

- Este insuficientă transparența managementului (în primul rând, a celui financiar) instituțiilor de învățământ.

- În percepția respondenților, nivelurile de învățământ cele mai afectate de corupție sunt: învățământul superior (76,1%) și liceal (63,4%).

- Riscul cel mai mare al corupției în sistemul de învățământ este prezent la **examenle de bacalaureat** (forme: sume neformale pentru examene, cadouri scumpe cadrelor didactice, cumpărarea testelor, falsificarea notelor, examene de balaureat în formă externat etc.). **La nivel universitar** formele de corupție practicate includ mita pentru a fi înmatriculat la buget, mita la examene, mita pentru a primi cămin, mita pentru a schimba specialitatea, relațiile de cumătrism, nepotism etc.). **În instituțiile gimnaziale și liceale** în calitate de forme coruptive sunt percepute taxele achitate de părinți în Asociațiile de părinți pedagogi. **La nivel preșcolar** unii părinți plătesc educatorilor pentru ca copiii să beneficieze de o atenție și îngrijire specială. O modalitate de corupție caracteristică tuturor treptelor învățământului preșcolar și pre-universitar sunt taxele de înscriere în instituții de învățământ.

- Cauzele corupției în învățământ includ, pe lângă salariile mizere, lipsa pedepselor pentru cei ce iau/dau mită, lipsa finanțării bazei tehnico-materiale din partea statului, interesele personale ale unor profesori și părinți. Frecvent, actele de corupție care sunt cunoscute de către cadrele didactice sunt tănuite pentru a nu afecta imaginea instituției.

- Corupția influențează negativ atât procesul educativ, cât și imaginea profesorilor în cadrul societății, determinând inversarea sistemului de valori a populației. Aceste consecințe însă nu sunt conștientizate de către o parte semnificativă a populației.

- Inițiativele anticorupție în domeniul învățământului sunt insuficiente, bazându-se doar pe informare și prezentare a cazurilor minore. O parte din intervievați consideră că aceste acțiuni anticorupție sunt ineficiente.

- Încrederea intervievaților în activitățile întreprinse de CCCEC împotriva prevenirii și combaterii corupției în sistemul de învățământ este scăzută. Gradul de încredere în instituțiile de combatere a corupției pe scala 0 (neîncredere totală) – 10 (încredere totală), în conformitate cu opinia respondenților, are valoarea de 3,68, ceea ce denotă o mai mare neîncredere printre respondenți, decât încredere în aceste instituții.

RECOMANDĂRI

În calitate de **recomandări** pe marginea celor realizate, se propun:

– în domeniul organizării cercetărilor sociologice cu privire la fenomenul corupției:

- Cercetarea fenomenului corupției să fie axată pe **îmbinarea metodelor cantitative cu cele calitative**.
- Metodologia propusă pentru determinarea IPNC în domeniul educațional să fie aplicată și pentru alte spații de risc.

– în domeniul informării și educării populației privind fenomenul corupției:

- Să se extindă și să se diversifice activitățile de informare cu privire la formele de manifestare a corupției și **modalitățile de sancționare**.
- Să se extindă informarea populației despre activitatea instituțiilor de prevenire și combatere a corupției.
- Să se mediatizeze sistematic, prin toate mijloacele mass-media, cazurile de corupție demonstrate și sancțiunile aplicate.
- Activitățile de prevenire a corupției în domeniul educațional să includă ca grupuri-țintă în primul rând **părinții, elevii, studenții**.

– în domeniul managementului instituțiilor de învățământ:

- Să se asigure o **transparență totală a managementului instituțiilor** educaționale prin implicarea părinților, elevilor, studenților în activitățile de luare a deciziilor.
- Să se dezvolte mecanismele de sesizare anonimă a actelor de corupție (liniile fierbinți, poșta electronică, etc.).
- Schimbarea cadrului normativ de organizare și desfășurare a admiterii la studii în învățământul superior, mediu de specialitate și secundar profesional.
- Reducerea riscurilor de corupție în procesul de susținere a examenelor de bacalaureat prin asigurarea corectitudinii și transparenței.

– în domeniul finanțării învățământului:

- Sporirea nivelului de remunerare a cadrelor didactice.
- Creșterea resurselor financiare alocate instituțiilor de învățământ.

Astfel, în scopul reducerii corupției în sistemul de învățământ sunt necesare schimbări majore în întreaga societate, inclusiv educarea intransigenței față de actele de corupție, fortificarea controlului social și a controlului organelor de drept, aprobarea unor măsuri radicale în privința finanțării învățământului, majorării salariilor cadrelor didactice, informarea elevilor, studenților și părinților despre consecințele fenomenului.

O reformă complexă a întregului sistem de învățământ, cu schimbarea modalităților de susținere a examenelor de bacalaureat și de admitere la instituțiile superioare de învățământ ar aduce rezultate în termen mediu și lung. Însă reforma trebuie însoțită de acțiuni complementare privind asigurarea școlilor cu resurse financiare suficiente pentru baza tehnico-materială, reparații etc., crearea unor condiții demne de activitate, majorarea salariilor, educarea părinților și a societății în întregime să nu dea mită, informarea lor despre drepturile pe care le au și consecințele fenomenului corupției asupra societății. Aceste acțiuni trebuie să fie suplimentate de cele ale organelor de control. Doar o astfel de reformă complexă va determina schimbarea mentalității și va determina reducerea dimensiunilor corupției în societatea moldovenească.